

1999 ka kitabu.

Daniyel

Sesili N. Rayiti

Bibulu WayGanboli

Jamanakuntigi ka kuma

Bibulu Way Publishing ye Bibulu cidenya baara ye min te tɔkɔ nini. A ka baara fɔl ye ka site webw ani gafew lo sɔkɔ minw be sɔkɔ entereneti kan . Dunija kuru bɛɛ ka Bibulu lɔnniya baarakɛyɔkɔ. IBKI ka lapinita ye ka Bibulu kalanw kɛ mɔgɔ bɛɛ bolo . min b'a fɛ ka koo caaman lɔn Ala n'a sago koo la. Kalandenw TI waajibiya ka taga Institut la walisa ka . sebe wala diplomu. O kalanw be se ka kalan entereneti kan wala kalansow kɔkɔ, Zoom sababu fɛ, k'u telesarse ka don entereneti kan . minenw na, minw be ci mɔgɔw ma e-mail fɛ, minw be bɔ sebɛw kan wala mɔgɔ dɔw, jenkuluw wala legiliziw be baara kɛ n'u ye u ka kibaro diiman waajuli baara la. IBKI tɛ . baarakɛyɔkɔ min daganin lo.

An b'i ladi ko i k'i ka Bibulu segesɛge walisa k'a lɔn ni min fɔra kalansen nunu kɔkɔ wala min fɔra kalansen dɔ kɔkɔ, o ye tijen ye . kɔkɔ wɛrɛ la. "Lakalita" minw be sɔkɔ Bibulu lɔnniya baarada (IBKI) ka kalanw na, olu ye . seberikelaw wala seberikelaw ka miiriyaw. Tuma caaman na, miiriya dɔw be don kalanw lamentaw, widewow ani sebɛw kɔkɔ, ani . i n'a fɔ Bibulu jɛfɔliw; ani, waajulikelaw, minisiriw, pasteriw, sarakalasebagaw ani laklikaramɔgɔw ka kalanw na.

I ka ji k'o mɔgɔw ka kumaw, u ka miiriyaw ani u ka kalanw bɛɛ segesɛge tuma bɛɛ sabu i ka ji k'u jini, Ala sago lɔn, k'a kɛ.

Walisa k'a file ni kalan sifa o sifa ye tijen ye, Bibulu bayɛɛmani sifa caaman kalan ani Bibulu daɲɛgafew ni daɲɛgafew laje ka . kumadenw wala kumaseɲ minw lɔnnin tɛ, u kɔkɔ lɔn. I janto daɲɛgafew ka jɛfɔli sifa bɛɛ la, i n'a fɔ daɲɛgafew b'a fɔ cogo min na . kumadenw ni kumaseɲw kɔkɔ k'a ta kaan fɔl la ka taga se bi ma.

Kumadenw ni kumaseɲw kɔkɔ be yeɛma wagati ni wagati ma. Ani fana, Gɛrɛkikan kumaden caaman be se ka bayɛɛma ka kɛ kumaden kelen ye, . min be se ka kɔkɔ fɔl yeɛma.

An k'a to Ala k'i jɛmine a ka Kuma senuman Bibulu kalanni na.

IBKI be sira di k'u ka kalanw bɛɛ ta ani k'u bɔ jagokow kama minw tɛ jagokow ye.

Aw kana sigasiga k'u tilan nka aw kana gafew wala kalanw feere, k'u yeɛma wala k'u sara.

Randolfu Dunn, jɛmɔgɔ

Aw ka jɔgɔnye kɛ n'an ye: kunnafoni.IBKJ.anglekan@gmail.com

Site web: IBKI-Anglekan.html

Daniyeli ta kitabu

Damine

Laada miiriya ye ko Daniyeli ka kitabu sebera Daniyeli yere lo fe, walama a ka dictation la, saan kemekulu duurunan na KRISTA TILE ne O koo be sɔsɔ bi bi kɔɔɔɔɔbagaw fe, nka, minw lanin te kiraya kumaw na minw be fo ka kon, bari kitabu tilance filanan fanba ani tilance folo fanba be ke o nɔnɔnɔ lo ye. O la, u b'a fo ko a sebera wagati do la saan kemekulu filanan tilance folo la KRISTA TILE ne, seberikela do fe min t'a lon ani a y'a fo ko a bora mɔgo do la min tɔgo ko Daniyeli, ani ko min tun be yira i n'a fo kiraya kuma, o fanba tun ye tariki ye ka ban-- nka u tun t'a miiri ko mɔgo caaman bena kalan joona joona fo ka se ka sɔsɔli ke i n'a fo kiraya kuma. O cogo kelen na, u be sigasiga yɔɔ o yɔɔ la, geleya be se ka sɔsɔ yɔɔ minw na k'o yɔɔ sabati ni dije ka tariki lonninw ye, ani u b'a fo k'u ye ntalenw dɔnɔ lo ye. Nka tinen lo k'u b'a jini fana ka Bibulu tɔ fanba tɔgo tije o koo nɔnɔnɔ n'o koo nɔnɔnɔ koson.

O sebeninw sebebaga b'a miiri ko laada miiriya y'a yira ko a be se ka ke tinen ye ka teme sigasigabagaw ta kan, ani a sɔnna o ma. Nka, kɔɔɔɔlikelaw be baara do ke sabu u b'an waajibiya k'an ka limaniya sababuw segesege sanni k'a sɔn a ma ni lannaya dɔnɔ ye, ani k'a lon gweleya minw be se ka sɔsɔ yen. Olu nesinna kunnafoni yɔɔ ma (min ye dije ka tariki cogoya ye ani Bibulu ka tariki min be yen kabi wagatijan), limaniyabaga ni sigasigabaga si te se k'o di folo. Nka sigasigabagaw ye nɔnɔ sɔsɔ sije caaman i n'a fo ka limaniyabagaw ka laada miiriya tije, nka kɔfe, u ye dunija ka kunnafoni dɔnɔ sɔsɔ k'o tinen yira. O koo dɔnɔ kera tinen ye ka keje ni Daniyeli ka kitabu yere ye. Wagati min temena fo ka na se bi ma, o y'a nafa kosɔbe. Ani, an Matigi y'a fo ko Daniyeli yere lo y'a sebe ani ko ale lo ye kira ye (Matiyo 24:15) O kama, an man ni ka sigasiga k'a sɔn a ma ko a bora wagati folo la, ani ko a ye tariki lakika ye ani kiraya kuma min be fo ka kon, hali n'an be se ka folo ka yɔɔ bɛ fa wala n'an te se k'u bɛ faamu. Nka, gweleya kerengerennin minw be se k'an hakili jagami, u fanba bena kɔsɔ gafe yere ka laben surun do la sanni k'u kɔsɔ yan.

Gafe nin be ni sapitiri 12 ye ani u la folo ye sebe kuru bɛ damine ye. A sura kɔkɔ folo ye tarikiko dɔnɔ ye minw nesinna Daniyeli n'a teriw saba ma, minw bora Zuda ka taga Babiloni jonya la, ani u sebera mɔgo sabanan fe. O sapitiri kɔkɔ labanw, minw sebera ka caya mɔgo folo lo fe, u be Daniyeli ka siko sifa caaman kɔfo (ani tuma dɔnɔ la, u kɔkɔ) minw nesinna (1) siyaw ni masaya sifa caaman ma minw be kɔ to Israel ka tariki kan, ani o cogo kelen na (2) Ala tun bena masaya do sigi min bena lo abada, k'a kɔkɔ tun bena halaki. Folokɔ nafa ka bon walisa ka kɔkɔ labanw faamu. Nka, kuun dɔnɔ koson, minw ma nefo kɔkɔ la, minw te taga ni danfara si ye pewu, ani minw ma nefo ke min be mɔgo wasa pewu, sapitiri 2:4b ka taga se sapitiri 7nan ma sebe aramekan na (wala, Sirika walima Babilonikaw), u tun be jonya jamana min na, o ka kaan lo ani a tɔ tun be fo heburukan na, o min tun ye u ka wolokan ye. Esidirasi ka kitabu min nesinna jonw ma minw kɔsegira Zude mara la, o fana sebera o cogo kelen na -- sapitiri 4:8 ka taga se 6:18 ma ani 7:12-26, saan 1914 la.

Aramekan na.) Nka, Adam Clarke y'a fɔ Daniyeli koo la cogo bennin na ko: "I n'a fɔ Kalidekaw tun b'u mako don kosɔbe .tariku nikirayakumaw ka bɔ sapitiri 1 nan na. ii. 4 ka taga se sapitiri 1 nan laban ma. vii., a bɛɛ sɛbera saan 1914 la.Babilɔnikaw ; nka i n'a fɔ kiraya kuma minw tora, o be kuma wagati dɔw koo la minw kɛra Kalidekaw ka masaya kɔ, ani u be kuma kosɔbe .Egilizi ni Ala ka mɔqɔw bɛɛ , u sɛbera heburukan na, Ala y'a latige k'a ka ladiliw bɛɛ yira minw na .Layiri kɔrɔ ka nɛsinKura ."

Ka nɛsin Daniyeli ka kitabu kuun ma,Ellicott ka Bibulu kuru bɛɛ nɛfɔli a be komi a bennin lo kosɔbe k'a fɔ yɔrɔ dɔ la ko: "Fɔlɔ la, a ka ni ka yiracogo tagamacogo dafa. Jɔɔnya wagati la, Israelden tun be ni sariya, kiraw ani kitabu senumanw ye a nɛfɛ fɔɔ ka taga se u tun sɔrɔla ka don sariyaw kɔɔ cogo min na. Masiya. Nka, i n'a fɔ a fɔra cogo min na sanfɛ [nka a ma fɔ nin kumaden kɔɔ], a tun be se ka kɛ ko Masiya ka loonw tun bena bɔ jɔɔnya la yɔrɔnin kelen, Daniyeli ka kitabu b'o miiriyala tilen ani k'a laben wagati min bena don jɔɔnya wagati banni cɛ ani wagati min tɛmɛna. dibi ka tɛmɛ fɛɛn o fɛɛn kan min lɔnna fɔlɔ. ka mɔrɔ." Ani, a kɛnin kɔ ka baro kɛ kuun fila wɛrɛw kan, a y'u surunya ni kumaden kelen ye, i n'a fɔ nin cogo la: "O la, an be se k'a fɔ ko Daniyeli ka kitabu ka lapinita ye (1) ka yɔrɔ dɔ di min tununa yiracogo tagamacogo la [i n'a fɔ a fɔra cogo min na yɔrɔ min fɔra sanfɛ]; jamana min be ala caaman bato [Babilonekaw] Ala kelenpe ka se bagaya banbali" -- o la, a be "misiyɔnɛri jogo" yira, i n'a fɔ Ellicott tun y'a fɔ cogo min na ka tɛmɛ.

Hakɛ dɔ la, Daniyeli tun be Layidu Kɔrɔ la, Yirali ye min ye Layidu Kura la. Tijen na, tagamasijɛ dɔw be bɔ fɔlɔ la. Ani fana, k'a sɔrɔ Yirali ka kitabu fanba be kuma apokalipisi koo la, Daniyeli ka kitabu faan dɔ fana be kuma apokalipisi koo la. Tijen na, a be komi o lo y'a to apokalipisi caaman kɛra wagati gwɛlew na k'a ta saan kɛmekulu filanan na ka kɔn Krista tile nɛ fɔɔ ka taga se saan kɛmekulu filanan ma KRISTA TILE nɛ .

Sisan, sapitiri kelen kelen bɛɛ ka kuma surun wala u ka koow lajɛcogo dɔrɔn lo bena di, fɔɔ n'a be komi nɛfɔli se beninw ka ni ka kɛ walisa ka koow gwɛya, wala k'u faamu ka nɛ, wala k'u sinsin kɛrenkɛrennin na.

NEBUKODONozARI

Sariyasen fɔɓ: San sabanan na, saan 1914 ka masaya saan sabanan na. Yehoyakimu Zuda masace (saan 607 ka kɔn Krista tile jɛ), Babilɔni masace Nabukodonozari nana Zeruzalemu dugu lamini. Jɔɔn minw minena (saan 606 KRISTA TILE jɛ), Daniyeli ni "masace bɔnɔɔnw ni mɔɔɔbaw" teri saba tun be yen, u ye fɔɔmasɔɔn kerɛnkerɛnnin sɔɔ baara kama Nebukadnezar ka masaso n'a ka goferɛnɛman kɔɔ, ani masace koo diyara u ye kosɔɔɛ hali k'a sɔɔ u tun be yerɛmahɔɔnya la ani u tun be kantigiya kera Ala ye. Daniyeli tagara jɛ "fo ka taga se masace Sirusi ka masaya saan fɔɓ ma" (saan 536 KRISTA TILE jɛ, Babilɔni masaya bennin kɔ Medikaw ni Perɛsikaw bolo saan 538 KRISTA TILE jɛ). Tijɛ na, yelifɛn dɔ yerɛ kofɔra min ye Daniyeli ye "Perɛsi masace Sirusi ka masaya saan sabanan na" (10:1), o kɔɔ ko a tun be niin na saan 534 walama saan 533 KRISTA TILE jɛ nka a ma .wajibi kɔɔ ko a tun be goferɛnɛman kɔɔ o wagati la. A tun ye taga jɛ ni Babilɔni masacew ka masaya wagati ye, minw tɔɔɔ ko Nabukodonozari (605-562 KRISTA TILE jɛ), Evili-Merodak (562-560 KRISTA TILE jɛ), Negiriglisari (560-? KRISTA TILE jɛ), Nabonidi (55-538 KRISTA TILE jɛ), ani Balitazari (min tun ye Nabonidɔsi dence ye 3KRISTA TILE jɛ, ani min tun ye Kobonidusi dence ye 3 K.T.L. o kɔ, ka tɛmɛ Medika Dariyusi ka masaya wagati la (538-536 KRISTA TILE jɛ) ani Perɛsi Sirusi ka masaya wagati la Babilɔni kan (536-530 KRISTA TILE jɛ) -- saan 70 ni kɔ. (O laban koo la, 5:31; 6:28 lajɛ).

Nabukodonozari tun ye Nabopolasari dence ye, min tun ye Kalide masace fɔɓ ye (saan 625-605 KRISTA TILE jɛ), ani a tun ye a face ka keɔɔɔlo jɛmɔɔɔ ye a face ka jɛnamaya saan labanw na. A tun ye Mɛdi masace Siyasari denmuso dɔ fana furu, a face tun ye jɛnɔɔɔɔnya min kɛ n'a ye min kɔɔtanin lo kosɔɔɛ politikow la. Evili-Merodak min kofɔra sanfɛ ko a bena sigi a kɔɔ na, o tun ye a dence ye. Balitazari min kofɔra fana sanfɛ ko ale lo tun ye a nɔɔnabilabaga laban ye, ale tun tɛ a dence ye hali k'a sɔɔ u tun b'a fɔra ko a ye Balitazari face ye (5:2, 11, 18). N'a sɔɔ o tun be kera dɔɔɔn sabu ale lo tun ye mɔɔɔba ye min tun be yen ka kɔn a jɛ, a tun tɛ benba ye. Nka, a be komi a face Nabonide ye Nebukadnezar denmuso furu, nka Nabonide kenin kɔ masaya la ani Balitazari tun ye mɔɔɔkɔɔba ye ka ban. O la, a tun bena kɛ Nebukadnezar mamaden ye ani o kɔɔ la, n'a sɔɔ Nebukadnezar tun be weele ko a face.

Tɔɔɔ min kofɔra ka tɛmɛ, an man kan ka Belitazari jɛgami ni Belitazari ye, o min tun be Daniyeli tɔɔɔ la Kalidekaw fɛ. Daniyeli terice Yahutu saba minw tun ye Hananiya, Misayeli ani Azariya ye, olu fana tɔɔɔ tun ye ko Sadiraki, Mesaki ani Abɛdi Nego.

Sariyasen 2nan: Nabukodonozari ka masaya saan filanan na, a ye siko dɔ kɛ min y'a hakili jɛgami ani a hakili tɛ se ka to o la ani Daniyeli y'o siko n'a kɔɔ yira i n'a fɔ a y'a ye cogo min na sufɛ yelifɛn dɔ kɔɔ. A tun ye ja belebele dɔ le ye, a kungolo tun ye sanin ye, a disi, ani a borow tun ye warigbɛ ye, a kɔɔɔbara, ani a woto tun ye siranɛɛ ye, a senw tun ye nɛɛ ye, a senw tun ye nɛɛ ye, a senw tun ye bɔɔ ye. kabakuru dɔ bɔra kulu dɔ kan, mɔɔɔ bolo ma min kɛ, o kabakuru ka ja nin senw gosi, k'a kɔɔɔ bɛɛ kari, ka kɛ i n'a fɔ mugu, fɔɔ y'u ta ka taga n'u ye, kabakuru nin kera kuluba ye min ye dugukolo bɛɛ fa. O ja tun be dijɛ masaya walima masaya naani lo yira minw tugura jɔɔɔ kɔ -- Babilonɛkaw (Nebukadnezar tun be minw kun na), Mɛdi-Perɛsiw, Grekiw ani Dɔɔmukaw -- u kelen kelen bɛɛ ye see sɔɔ u jɛfɛ masaya kan ani u y'a kɛ u yerɛ ka kɔɔ dɔ ye. O kabakuru tun ye masaya dɔ tagamasijɛ ye, sankolola Ala tun bena min sigi ani min tun tɛna sigi abada .

ka halaki nka a tun bena masaya tɔw bɛɛ kari ka tiɲɛ -- k'ɔ kɛ masaya laban na.

Sapitiri 3nan: Masace Nabukodonozɔri ye ja belebeleba dɔ dilan ni sanu ye, k'a lɔ Dura keneba kan Babilone mara la, k'a ka masaya mɔɔɔɔɔw bɛɛ weele u ka na a labilali kama, ani a y'a fɔ mɔɔɔ minw bɛɛ tun be yen, u k'u ben duguma miziki mankan na ani ka sanu ja bato. Daniyeli teri saba banna ka sɔn o ma ani u filila tasuma kɔɔɔ min tun ka gwɛɛ ka tɛmɛ u ka laada kan siɲɛ wolonfila, nka meɛkɛ dɔ y'u demɛ ani u y'u kisi k'a sɔɔ u ma foyi kɛ, o kɛra sababu ye k'u kɔɔta masaya la ani Nabukodonozɔri ye sariya dɔ sigi ko mɔɔɔ si kana kuma fɔ u ka Ala kama. (Daniyeli yɛɛ tɔɔɔ ma fɔ o koo la. N'a sɔɔ a ka baara tun b'a ɲini a fɛ a ka kɛ yɔɔ wɛɛ la sanni a ka kɛ yen o wagati la.) O koo minw kofɔra ka tɛmɛ, u kɛra loon min na, o ma fɔ.

Sariyasan 4nan: Nebukadnezar ye siko wɛɛ kɛ min y'a hakili ɲagami ani mɔɔɔ si tun tɛ se k'ɔ kɔɔ fɔ ni Daniyeli tɛ. A tun ye yiri barikaman dɔ ye min tun fɔra ko u ka tige k'a halaki fɔɔ a kunkolo n'a liliw, binjuguw ni kongosogow cɛma, ani ka sankolo nɛɛ jigi saan wolonfila kɔɔ. O yiri tun ye masace yɛɛ lo yira, min tun bena kɛ fatɔ ye ani a tun bena gwen ka bɔ mɔɔɔ cɛma, a ka sigiyɔɔ tun bena kɛ kongo kɔɔ bɛgenw fɛ, yɔɔ min na a tun bena bin dumu i n'a fɔ misi, ka jigi sankolo nɛɛ fɛ, saan wolonfila kɔɔ, fɔɔ a k'a lɔn ko "Ala Kɔɔtaninba be masaya kɛ adamadenw ka masaya la, ani a be mɔɔɔ min fɛ, a b'o di a ma." Cikan min tun fɔra ko yiribolo ni yiri liliw ka to yen, o kɔɔ ko masaya bena kɛ Nabukodonozɔri bolo "o kɔ, i bena a lɔn ko sankolo lo be mara kɛ."

Min fɔra ka tɛmɛ, o fana tɛ loon ye, nka saan kelen kɔɔ, a y'a damine ka kɛ. Ka tagama Babilɔni masaso kɔɔ, Nebukadnezar y'a fɔ ko: "Ne ye Babilɔni belebeleba min lɔ k'a kɛ ne ka masaso ye, n' ka sebagaya ni n' ka masaya kɔɔ kama, yala o tɛ wa?" Ka o kuma to a da ra, kumakan dɔ bɔra sankolo ra ko: «E, masace Nabukodonozɔri, a fɔra i ye ko: Masaya bɔra i ra, i bena gben ka bɔ mɔɔɔ cɛ ra, i sigiyɔɔ bena kɛ ni kongosogow ye, i bena kɛ kongosogow ye, i bena kɛ kongosogow ye, i bena kɛ i ko kongosogow. fɔɔ i k'a lɔn ko Ala Kɔɔtaninba le be adamadenw ka masaya kunna, ko a b'a fɛ mɔɔɔ o mɔɔɔ ye, a b'o di o tigi ma.» O wagati kelen na, u y'a gwen ka bɔ mɔɔɔ cɛma. A kunsigiw tun bɛ wurira i ko kɔɔ si, a kunsigiw tun bɛ i ko kɔɔ senkalaw.

Wagati min tun latigera, o laban na, a ka faamuyali segira ka na, a sɔɔna sankolo Ala ma, k'a tando -- a ko: "A ka kɛwalew bɛɛ ye tiɲɛ ye, a ka siraw bɛɛ ye tilenninya ye, minw be tagama ni bonya ye, a be se k'u majigi" (vɛɛ 37). A ta masaya fana segira a ta kɔɔ kan, «bonyaba dɔ farala a kan» (vɛɛ 36). O bɛɛ ra, a ka san 43 le kɛ masaya ra (605-562 ka kɔn Krista tile ɲɛ).

5nan: Balitazari, Nabukodonozɔri denceɛɛ ani Babilone masace laban min tun ye Kalide ye, ale ye dumuniba dɔ kɛ a ka kuntigi waa kelen ye -- an b'a lɔn yɔɔ wɛɛw la ko o kɛra saan 538 KRISTA TILE ɲɛ, k'a to diwen min na a ka lonanw ɲɛfɛ, a y'a fɔ ko a ka minanw ka "sanu minanw ni" minw ta Zeruzalemu Alabatosoba kɔɔ .

ka na n'a ye; ani ale n'a ka kuntigiw, n'a ka musow n'a ka muso werew, olu tun be minni ke u fe k'u to "sanu, ni warigwe, ni zira, ni nega, ni yiri, ani kabakuruw ka alaw" -- o ye koo ye min b'a yira ka gwe ko u tun b'a fe ka sankolo Ala ni Yahutuwa ka Ala kɔkɔ ani k'u kɔkɔ. «O wagati kelen na, mɔkɔ dɔ bolokunnadenw bɔra ka seberi ke masaso kogow kan, fitinadaga na fe.» Masace ye bolo min tun be seberi kera, hali k'a kɔkɔ a tun te se ka seberi kalan, a siranna fɔ "a cemance yɔkɔw bɔra, a jɔngiriw jɔkɔkɔ gosi jɔkɔkɔ na." A kumana Babilɔni hakilitigiw fe, a ye layidu ta ko mɔkɔ o mɔkɔ mana bolola seberi kalan k'a kɔkɔ fɔ, ko ale bena ke "masaya kuntigi sabanan ye" -- a face, Nabonidi, tun ye fɔlɔ ye hali n'a tun be lafiɛ na saan temeninw na, ani ale yere tun ye filanan ye i n'a fɔ kuntigi jɔkɔkɔ. Nka tuma min na mɔkɔ si tun te se ka sebenin kalan wala k'a kɔkɔ fɔ ani masace dɔkɔ lo tun hakili jagamina kosɔbe, nka a ka kuntigiw fana hakili jagamina, masamuso (n'a kɔkɔ Balitazari buranmuso lo) y'o koo men tuma min na, a donna dumunikeyɔkɔ la ani a y'a fɔ masace ye ko a kana hami tugun ani a ka Nebuzari weele ka na. tun bena "kɔkɔ yira" sisan Balitazari la. Tuma min na u nana ni Daniyeli ye, a y'o siko kɔkɔ fɔ cogo jugu la ko: "Ala y'i ka masaya jati, k'a ban, i y'i suma ni pese ye, i y'a ye ko i ka dɔkɔ, i ka masaya tilanin lo, k'a di Medikaw ni Peresikaw ma." a kan, ani a fɔra ko ale le bena ke masaya kuntigi sabanan ye. Nka, o suu tun be mɔkɔ kɔkɔla kosɔbe. Sabu o yɔkɔ le ra, Balitazari fagara, ani «Medika Dariyusi ka masaya kɔkɔ» (vere 30- 31).

"Dariyusi Mediyaka" ka tagamasije ye geleya lase seberikelaw ni tarikilɔnbagaw ma. Dariyusi tun ye Peresikaw ka tɔkɔ ye min tun be fɔ kosɔbe. Nka nin yɔkɔ ra, a be wele ko «Mediyaka» i n'a fɔ k'a danfara ka bɔ kuntigi tɔw ra ni Dariyusi tɔkɔ ye. A be kɔkɔ tugun 11:1 kɔkɔ, ani 9:1 kɔkɔ, yɔkɔ min na a be weele ko «Asuerus dence Dariyusi, min bɔra Medikaw bɔnsɔn na, min sigira masace ye Kalidekaw kunna.» Ani, apokirifu kitabu min tɔkɔ ko Tobit, o be kuma «Mediya masace Asuerus» koo la, ale min tun be Ninive dugu halakili la (14.15). Nka, mɔkɔw b'a miiri ko Asuerus min kofɔra o sebew kɔkɔ, ale lo .ti ka ke Asuerus ye, min kofɔra Esiteri ta kitabu kɔkɔ, min tun be masaya kera Peresi jamana ni Medi jamana kan (1.1-3), ani mɔkɔw b'a miiri ko ale le tun ye Peresi masace Zerisesi fɔlɔ ye tariki kɔkɔ (486-465 KRISTA TILE ɲɛ). O laban tun ye 1914 dence ye. Dariyusi fɔlɔ , min ye Matigiba ye (522-486 KRISTA TILE ɲɛ), min kofɔra Esidirasi 4:5 kɔkɔ; 5:6-7; 6:1; Aze 1:1; Zakari 1:1, ani Atosa ta, min ye Sirusi II denmuso ye, min kofɔra 2 Tilew Kibaru 36:22-23 kɔkɔ; Esidirasi 1:1-4, 7-8; 5:13-17; 6:3; Ezayi 44:28; 45:1; Daniyeli 1:21; 6:28; 10:1 -- o fla beɛ tun ye Peresi masacew ye. Wagati dɔ kɔkɔ, Medikaw ni Peresikaw ka jɛnɔkɔnya kɔ, Medikaw lo tun be fanga kɔkɔ ka teme kɔkɔ kan, u tɔkɔ tun be fɔ fɔlɔ, nka Sirusi Masaba ka wagati la, Peresikaw tun be fanga kɔkɔ ani u tɔkɔ tun be fɔ fɔlɔ, i n'a fɔ Esiteri ka kitabu kɔkɔ cogo min na.

Komi kunnafoni dɔkɔ dɔkɔ dɔkɔ lo b'an bolo Bibulusenw ni dunija ka tariki kɔkɔ, ani u man ca yɔkɔ dɔw la k'u fara jɔkɔkɔ kan ka wasa, adamadenw ka miiriyaw cayara ani u be sɔkɔli don jɔkɔkɔ na. Mɔkɔ caaman sɔkɔ min ma kosɔbe, o ye ko Dariyusi min tun be Medi jamana na ani Sirusi min tun be weele ko Medi, olu tun ye kelen ye, tuma dɔw la u tun b'u weele tɔkɔ dɔ la ani tuma dɔw la, u tun b'u weele tɔkɔ were la. A basiginin lo kosɔbe o kan: Mandane, Medi masace Astyages denmuso (saan 585-550 KRISTA TILE ɲɛ), ye Peresi masace Cambises fɔlɔ furu (saan 600-559 KRISTA TILE ɲɛ), ani ko Sirusi II, Peresi masace .

a ta masaya ra ko «ne ta masaya mara bee ra, mɔɔw be yeyeyere, ka siran Daniyeli ta Ala na.» Ani, “Daniyeli ye netaga sɔɔ Dariyusi ka masaya wagati la, ani Peresi masace Sirusi ka masaya wagati la.”

Sariyasen 2nan

BELISAZARI

Suraya 7nan: Balitazari ka masaya saan fɔɔ la, min tun be Babilɔni mara la (n'a sɔɔ saan 556-55 KRISTA TILE ne), Daniyeli ye siko kerɛkerennin dɔ ke ani a ye yelifen dɔw sebe. O tun be masaya naani minw ko ra, Nebukadinesari tun ka siko minw kera (Sariyasen 2nan) -- o ye Babilɔnikaw, ani Medi-Peresikaw, ani Grekiw, ani Dɔɔmuw ta masaya ye. Daniyeli ka siko la, u tun be yira i n'a fɔ kongosogo belebele naani -- a .jara ni kongokolon kamanw ye; kelekurutige ; kelejara kɔɔnin kaman naani tun b'a kɔfe; ani a naaninan .tɔɔ te nka a kofɔra ko “a ka jugu, a ka fanga ka bon, a ka barika ka bon kosɔbe, a pinw ka bon ni nege ye, . . . ani bije tan tun b'a la.” U kofɔra fana k'u bɔra "kɔɔji la" (vere 3) -- a be komi "kɔɔjiba," walima Mediterane baji (vere 2).

Daniyeli tun b'a filera fɔɔ masasigilanw bilara (walima, u filila [KJV]) “min kɔɔlen dɔ siginin tun be yen,” min ka “masasigilan tun ye tasuma tasuma ye, a senw tun ye tasuma ye” -- i n'a fɔ tasumawotoro -- “ani baji tasumaman dɔ bɔra ka bɔ a nefɛ.” A tun be baara ke ni “mɔɔ waa caaman” ye, ani “mɔɔ waa tan ni mɔɔ waa tan” tun lɔnin be a nefɛ. «Kiti tun siginin lo, kitabuw dayelera.» Daniyeli tora k'a file “fo ka taga se kongofen [a be komi a naaninan lo] fagara, k'a farikolo halaki, k'a di tasuma ma k'a jeni.” Begen tɔw ka fanga “bɔra u la, nka u ka sii tun be janya wagati dɔ la ani wagati dɔ la.” (O kɔɔ, masaya saba fɔɔ minw tugura tɔɔ kɔ, u kelen kelen bee minena u nɔnabilabaga fe ani u tora k'u ke o masaya yɔɔ dɔ ye, hali Dɔɔmu masaya kɔɔ.)

A ka sufe yelifenw na, Daniyeli fana ye mɔɔ dɔ ye min bɔnin be adamaden dence ma, a be nana ni sankolo sankaba ye, u be na n'a ye mɔɔ kɔɔbaw nefɛ, ani u be “fanga ni kɔɔ ni masaya di a ma, walisa siyaw bee, siyaw bee, ani kaanw bee ka baara ke a ye. halaki.” O be ben ni masaya ye min tun bena sigi sankolo Ala fe ani min tun be yira Nabukodonozɔri ka siko ra ni kabakuru dɔ ye min tigera kulu dɔ kan, bolo te min na, ka masaya naani minw kofɔra sanfe, o ja bugɔ k'a halaki, ka ke kuluba ye min be neChater, never itself to whole fa).

Daniyeli ka yelifen dɔ la, «kiti tun tigera» (vere 10), dɔ wɛra ra, a fɔra ko «kiti bena tige» (vere 26); nka a kɔɔkɔw b'a yira ko kiti laban min tun bena tige duniɔa laban na, o tun te lapinita ye. O koo fila bee la, a be komi kiti tun tigera kongosogo naaninan kan, ka “a ka fanga bɔsi a la, k'a halaki k'a halaki fɔɔ ka taga se a laban ma” ani ka “masaya ni masaya, ani masaya minw be sankolo bee jukɔɔ, ani masaya minw be sankolo bee jukɔɔ, olu ka bonya di . masaya, ani fanga bee bena baara ke a ye, ka menni ke a fe.» (vere 26-27).

(Ka keɓe ni Nabonide ka kitabu ye, a ye Babilɔni ka sɔɔɔdasiw ni masaya kalifa Balitazari ma saan 556 ɔɔɔɔ KRISTA TILE ɓe, k'a sɔɔɔ ale yere tun be keɓe la Arabu cemanɓe la -- yɔɔ min na a fana tora saan caaman kɔɔɔ ani a tun man teli ka to yen, n'a sɔɔɔ a ma deli ka ke Babilɔni yere la. A tun bena ke komi Daniyeli ka wagati tun lo.)

Sariyasan 8nan: Balitazari ka masaya saan sabanan na (saan 554-53 ɔɔɔɔ KRISTA TILE ɓe), Daniyeli ye yelifen were ye -- sagaden ni bakɔɔɔ -- min ɓefɔra .Gabiriyeli . Sagajigi min tun ye Mediw ni Peresikaw ka masaya tagamasijɓe ye, ɔɔɔɔ fila tun b'a la, kelen tun ye Mediw tagamasijɓe ye ani ɔɔ kelen min bɔra kɔfe ani a tun ka jan, o tun ye Peresikaw tagamasijɓe ye. Bakɔɔɔ min tun be Grekiw ka masaya tagamasijɓe yira, ale ye sagaden keɓe ni dimi ye min te se ka keɓe, k'a bijɓe fila beɓe kari, k'a fili duguma ani k'a talon. O kɔ, bakɔɔɔ min tun be i n'a fɔ a tun be ni bijɓe kelen dɔɔɔ le ye k'a damine -- bijɓe belebeleba (a ɓakiliw ceman) -- o y'a yere bonya kosebe; A fanga sɔɔɔra tuma min na, bijɓeba karila, bijɓe naani were bɔra a kɔ na, ka taga sankolo fiɓe naani fan fe. Bijɓeba (Geresi masace fɔɔ [v. 21] tun ye Alekisandiriba ye, min ye Medi ni Peresi mine. Ani bijɓe naani tun be masaya naani lo yira, a ka mara tun bena tilan a ka sɔɔɔdasi kuntigi naani ce a sanin kɔ (saan 323 KRISTA TILE ɓe) --Maseduwani ani Geresi . ka taga Kasanderi fe (a face Antipateri sanin kɔ, saan 319 KRISTA TILE ɓe);Trasi , ani kɔfe .Azi mara fitinin , ka taga Lisimaki fe (saan 323 ani saan 301;Siri jamana, ani terebɔyanfan jamana beɓe; ka taga Selewusi fe (saan 312 KRISTA TILE ɓe); niEzipiti ni Libi , ka taga Ptolémée fe (saan 223 KRISTA TILE ɓe).

O sapitiri cemanɓe yɔɔɔ (vere 9-14) ɓesinna bugun fitinin dɔ ma min bɔra Alekisandiri ka masaya tilanyɔɔɔw dɔ la, min tun be bonya ka taga fan beɓe la, hali "jamana kɔɔɔman" (Palɓitini), min kofɔra tugun o cogo la 11:16.f;Ezekiyeli 3,41 kɔɔɔ (Ezekiyeli:91). 20:6,15 kɔɔɔ). A be komi o bijɓe tun ye Antiyɔsi Epifani ye, min tun ye Siri masace ye (saan 175-163 KRISTA TILE ɓe), ani Selewusi fɔɔ mamadence, min kofɔra dakun sanfela la i n'a fɔ Selewusi dɔɔɔ). O Antiyɔsi y'a ɓini ka Zude mara ke Grekiw ka mara ye ani ka Yahutuw ka diinan tunu. O la, sebeninw b'a fɔ ko o bijɓe y'a yere bonya hali "sɔɔɔdasiw kuntigi" kan (a be komi Jehova lo), ani "a ye saraka jenita bɔ a la tuma beɓe, ani a ka yɔɔɔ senuman filila." Ani jatigi [Heb.ɔɔɔɔ senumanw ka ɔɔɔɔ]. a tun dira a ma [bijɓe], ani saraka jenita min be bɔ lon o lon .sariya tiɓeni sababu la [Yahutu dɔw ka murutili kosɔɔ u kɔseginin kɔ ka bɔ Babilɔni jɔɔɔ la (Makabew 1:11-15 laɓe)] ani a ye tiɓe fili duguma, k'a diyanyekow ke ani ka ɓetaga sɔɔɔ." a ka dɔɔɔ dɔɔɔ ni saan wolonfila wala saan 3 1/2 ye -- n'a sɔɔɔ wagati min na faso kanubaga Zuda Makabe sera ka Zeruzalemu mine tugun, ka yɔɔɔ senuman (Alabatosoba) saniya ani k'a di tugun laada batoli kama saan 164 ɔɔɔɔ KRISTA TILE ɓe.

KOLDSILI: A be komi o miiriya laban ka di 1 Makabew ka kitabu ka maana ye, min kɔɔɔ wagatiw sebera ka keɓe ni Grekiw ka masaya ye -- o kɔɔɔ, k'a ta a labenni kura ma saan damanin Alekisandiriba sanin kɔ ani Selewusiw ka masaya daminenin kɔ, ni Seleucus fɔɔ ye (saan 312 KRISTA TILE ɓe). A b'a fɔ ko Antiyɔsi Epifani sigira masaya ra Geresi masaya san 137nan na (sura 1.10), o kɔɔɔ, san 175 K.T.L.; ko a donna Zeruzalemu ani . bolofenw bɔsi yɔɔɔ saninman min kera san 143nan na (1.20-28), o kɔɔɔ, san 169 K.T.L.; ko a donna tugun .

145nan san (167 K.T.L. .), sisan .כַּחַץ כַּחַץ saninman ani ka saraka jenitaw dabila, ani fen werew, wagati dɔ la .כַּחַץ כַּחַץ Kisilev kalo, tuma min na tile 15nan na, u ye siya werew ka sarakabɔkɔkɔ haramunin dɔ la Yahutuw ka sarakabɔkɔkɔ kan ani tile 25nan na, u ye siya werew ka saraka bɔ a kan (1.29-64); ani ko Kislev kalo tile 25nan na, saan 1914 la.148nan san (164 K.T.L. .), Zuda Makabe n'a balimaw sera ka don Zeruzalemu, .saniya כַּחַץ saninman, k'a di Ala ma kokura, ka Yahutuw ta batoli sariya sigi kokura (4:36-61) -- feen dɔ .ka bon katemesaan saba o kɔ כַּחַץ saninman le konna k'a lanɔɔ.

Sariyasan 9nan: Asuerus dence Dariyusi, min bɔra Medikaw bɔnɔn na, ale ka masaya saan fɔlɔ la (5:31 lajɛ), o min tun bena damine saan 538 KRISTA TILE nɛ, saan 68 Daniyeli ni mɔɔɔ werew gwennin kɔ ka taga Babilɔni, a y'a faamu ka bɔ "gafew" כַּחַץ (a be komi 2 Tilew Kibaru ;1-1:26 ; 29:10) ko jɔnya tun bena ke saan 70 כַּחַץ, wala saan fila dɔkɔn werɛ n'a jatera ka bɔ Daniyeli yerɛ ka gwenni na min, i n'a fɔ seberi b'a yira cogo min na, o tun tɛ mɔɔɔ caaman ye nka kanbelew ni sunguruw dɔkɔn lo tun be yen "masace bɔnɔnɔn ni mɔɔɔbaw la" (1:3-4) -- o ma fɔ Jeremi ka masacew ka de mass כַּחַץ wala u ka masacew sebe כַּחַץ.

Yeremi ka maana b'a fɔ ten: «Nebukadinesari ye mɔɔɔ minw mine ka taga n'u ye jɔnya la, olu file nin ye: saan wolonfilanan na [KRISTA TILE nɛ], a ye Yahutu waa saba ni mɔɔɔ mugan ni saba mine; Nabukodonoɔzri ka masaya saan mugannan na [saan 581 KRISTA TILE nɛ] Nebuzaradan, min tun ye kɔkɔsibagaw kuntigi ye, ale ye Yahutuw mɔɔɔ kemɛ wolonfla ni bi naani ni duuru mine ka taga n'u ye jɔnya la, u beɛ lajennin tun ye mɔɔɔ waa naani ni kemɛ wɔkɔ ye" (Zeremi 52:28-30).

Masacew 2nan ka kitabu כַּחַץ, o sebenin be jɔkɔn fe nka a be ni yelɛmaniw ye minw ka ni ka kɔkɔsi. Sanni Nabukodonoɔzri ka masaya saan wolonfilanan ka ke i n'a fɔ a fɔra cogo min na Yeremi ka kitabu כַּחַץ, Masacew ka kitabu filanan be ni saan seeginan ye (24.12). Dɔ be se ka jati k'a ta tagama damine na, tɔ kelen be se k'a jati k'a ta a laban na. Ani fana, sanni Zeremi ka jɔn 3 023 mine, Masacew 2 be "mɔɔɔ waa tan" di (24:14-16) -- Yeremi ka maana "n'a kɔkɔ min kɔkɔtanin lo kɔkɔbe, o dɔkɔn lo be kɔkɔ a la." O la fana, sanni Nabukodonoɔzri ka masaya saan tan ni seeginan ka ke i n'a fɔ a fɔra cogo min na Yeremi כַּחַץ, Masacew ka kitabu fila be ni saan tan ni kɔkɔkɔnɔnɔn ye (25:8-12) -- ani o jɛfɔli kelen lo be se ka ke. Yeremi ye keɛ min ke Nabukodonoɔzri ka masaya saan mugan ni sabanan na, 2 Masacew ka kitabu כַּחַץ, a ma mɔɔɔ 745 minw mine, Yeremi ko Nebuzaradan ye minw mine ka taga n'u ye jɔnya la, u hake fana fɔ. Ani fana, Nebuzaradan ye mɔɔɔ hake werɛ minw ta ka taga n'u ye Nebukadinesari fe Ribila, a ka sigiyɔkɔba tileben fan fe Siri jamana na, ale lo y'u faga yen, Masacew 2 be 72 lo kɔfɔ (25:18-21), k'a kɔkɔ Zeremi be 74 kɔfɔ (52:24-27).

Tuma min na Daniyeli y'a faamu ko Yahutuw ka jɔnya wagati ani "san . Zeruzalemu" tun be surunyana ka ban, a y'a jɛda jɛsin "Matigi Ala ma, k'a jini ni delili ni delili ye, ni sunɔkɔ ye, ni bɔkɔfani ni bugurimugu ye," k'a ka mɔɔɔw ka jurumuw fɔ minw tun y'u ka jɔnya sababu ye, k'a deli Ala fe a k'a yerɛ mabɔ a ka dimi na ka yafa, ani Matigi yerɛ kɔkɔn a ka sanctuary upon his was to cause . (verise 3-19).

Ani, k'a to kuma na delili la, Gabiriyeli, Daniyeli tun ye min ye yelifɛn dɔ la ka kɔn (8:16), ale nana a kalan ko saan biwolonfila minw tun bena ban o wagati la .

a ma koo minw bæe latige a ka mɔkw ye, a ma u bæe kuncɛ. Nɔ na, lɔkwun biwolonfla (a ka ca a la, mɔkw b'a miiri k'o kɔkɔ ko lɔkwun biwolonfila wala saan 490) tun be sariya lase Israeldenw ni dugu senuman ma fɔlɔ, (1) ka jurumuwan ban, ani (2) ka jurumuwan yafa, (3) ka tilenninya banbali lase mɔkw ma, (4) ka yelifɛnw ni kiraya kumaw datugu (anovie the) ani (Anovie the) . Masiya). Kabini cikan min bɔra ka Zeruzalem laben kokura ani k'a lɔ, fɔ ka taga se mɔkw mɔnin ma, o min ye Masace ye (a be komi Krista lo), lɔkwun wolonfila ni lɔkwun 62 tun bena ke (o bæe lajennin ye lɔkwun 69 ye, wala saan 483) -- ani dugu tun bena lɔ kokura tɔɔn na, hali n'a tun be kera wagati gwɛlew la ani wagati caaman kɔkɔ (because, 1999). Neemi). Ani lɔkwun 69 tɛmenin kɔ, lɔkwun laban cɛmance la (walima saan wolonfila), Muru tun bena tige, ani ka saraka ni sarakabɔli lɔlɔ (a tun tɛ wajibi ye a yere saraka kɔ). O lɔkwun na, a tun bena tige min na, Mɔkw mɔnin tun bena jɛnɔɔɔnya barikaman ke ni mɔkw caaman ye -- n'a kɔkɔ a tun be kumana jɛnɔɔɔnya kura koo la a yere joli sababu fe, min tun bena saraka Yahutuwan ka siya ye saan 3 1/2 kɔkɔ kɔkɔ sannin a ka fɔ yanni dɔkɔni siya were mɔkw fana ye. O bæe kɔ, masace ka mɔkw (n'a kɔkɔ ɔkɔmukaw lo tun be Titus ka mara kɔkɔ i n'a fɔ masace, min tun bena ke ɔkɔmu masace ye kɔfe) tun bena na dugu (Zeruzalem) halaki, fɛn haramuninw ka kaman kan k'a ke yɔkɔ lakolon ye, hali ka taga se a laban dafalen ma min tun latigera a ye -- n'a kɔkɔ a tun be kumana Zeruzalem ka halakili koo la saan 1914 la. n'a ka Zeruzalem halakili koo fɔra, a be kuma "fɛn haramunin min koo la, kira Daniyeli tun y'o fɔ" (Matiyo 24:15).

A ka kan ka fɔ ko lɔkwun 70 nunu tun ka kan ka (1) damine ni cikan bɔli ye ka Zeruzalem laben kokura ani k'a lɔ kokura ani (2) ka tila wagati wolonfila, saan 62, ani o kɔ -- wala saan 49, saan 434 ani saan wolonfila.

Pɛresi masace saba ye sariya naani bɔ ka jɛsin Yahutuwan ka jɔnya kɔsegi ma ani Alabatosoba ni Zeruzalem lɔli ma: (1) Ka ben .Sirusi min ka bon, saan 536 KRISTA TILE jɛ (Esidirasi 1:2-4; 2 Tilew Kibaru 36: 22-23); (2) Ka tɛmɛ . Dariyusi min ka bon, (Isitasi), saan 519 KRISTA TILE jɛ (Esidirasi 6:1-12); (3) Ka tɛmɛ .Aritaserisesi Longimanu (saan 458 walama saan 457 KRISTA TILE jɛ), (Esidirasi 7:7, 11-26); Aritaserisesi fe tugun, saan 445 KRISTA TILE jɛ (Neemi 1:1; 2:1-8).

N'an y'a damine saan 26 la Krista tile la, o min ye Krista batizeli saan ye, Nii Senuman y'a mɔn ani k'a yira Isirayelidenw na i n'a fɔ Ala Dence, Yuhana 1:31-34 (tuma min na a tun be ni saan 30 ye, Luka 3:21- 23, a wololon tun ma tɛmɛ saan 4 kɔ KRISTA TILE jɛ ka kepe n'an ka Gereki ka jatedenw ye). Lɔkwun 62 saanw na), an be se saan 457 KRISTA TILE jɛ, Aritaserisesi (masamusu Esiteri burance dence, Esiteri kitabu kɔkɔ) ka sariya fɔlɔ. A fana be se ka fɔ ko Krista gwengwenra yiri kan saan 3 1/2 kɔkɔ tɛmenin kɔ; saan caaman kɔkɔ, a yere ka cidenya baara la, wala Daniyeli ka lɔkwun 70nan cɛmance la, tuma min na a tun bena "layidu barikaman sigi ni mɔkw caaman ye." A saya kosɔn a kera "layiri kura cɛmance la ye" (Eburuw 9:15), ani a fɔra Yahutuwan ye yɔkɔ bæe la "lɔkwun" 70nan saan 3 1/2 tɔw la, dɔkɔni o kɔ, a dira siya were mɔkw ma i n'a fɔ Yahutuwan -- "Yahutuwan fana ma fɔlɔ, ani :1).

Min ye «lɔkwun wolonfila» fɔlɔ ye, saan biwolonfila kɔkɔ (saan 49 fɔlɔ), o wagati lo la Alabatosoba ni Zeruzalem lɔli kokura, ani a kogow fana banna .

(hali n'a daminena ka kɔn) -- ani tɔnɔn na, a tun be wagati gwelew cema, ani siginɔɔnɔnɔn ka kele tun be wagati jan ta ka tugu kɔnɔn kɔ. Alabatosoba yere banna "masace Dariyusi ka masaya saan wɔwɔnɔn na" (Esidirasi 6:15), saan 516 KRISTA TILE ne, nka dugu n'a kogow ma lo fɔn saan 72 o kɔ, "masace Aritaserisesi ka masaya saan mugannan" kɔ (Nehemi 2:4, kalo 5nan KRISTA TILE ne) Elul (6:15), o ye saan kalo wɔwɔnɔn ye, o min be ben an ka utikalo ni setanburukalo yɔnɔn dɔ ma.

Suraya 10nan: «Peresi masace Sirusi ta masaya san sabanan na, ko dɔ yirara Daniyeli ra,» min nesinna «keleba dɔ ma» (vere 1-2). Ani, sapitiri 10nan, 11nan ani 12nan be baara kera n'o ye. O loon tun bena ke saan 534 ye KRISTA TILE ne, saan fila o kɔ, Yahutuwa ka jenkulu fɔn kɔsegira u ka jamana na Esidirasi ka mara kɔnɔn, ani u tun be daminena ka wagati gwelew sɔnɔn minw kofɔra 9:25 kɔnɔn. Nin yɔnɔn dɔ ye farankan ye sapitiri 8nan ni 9nan na, ani a be kunnafoni werew di masaya naaninan koo la, ka sapitiri 7nan ka koo dɔw yiriwa.

Halley ka Bibulu gafe a y'a fɔ ko nin yelifen laban na "Ala ye fani wuli ka danniyeli ka koo dɔw yira Daniyeli la minw te ye -- kele minw be kera hakilitigiwa ce minw ka bon ni adamadenw ta ye, numanw ni jugumanw, walisa ka siyaw ka tagamaw mara, u dɔw tun b'a fe ka Ala ka mɔkɔw tanga. Mikayeli tun ye Israel ka meleke kɔnɔnɔn ye ani meleke min tɔnɔn ko Gre. (20), ani Peresikaw fana (13, 20) A be i n'a fɔ Ala tun be gundo baarakɔnɔn dɔw yira Daniyeli ra, janko ka Izirayelimɔkɔw laseko ka na (11:1)."

Sapitiri 11nan: Meleke min tɔnɔn ma fɔ, ale min tun be baro kera ni Daniyeli ye, ale y'a fɔ tugin ko: "Sisan, ne bena . ne ye can yira i ra.» A fe, masace saba were bena wuri Peresi jamana ra; A naaninan bena ke naforotigi ye ka teme o bee kan kosebe, ni a ta naforo baraka ka bon, a bena bee lawuli ka Geresi masaya kele." (v.2). O kuma fɔra saan sabanan na Sirusi Peresi masace (10.1). Walima saan 534 KRISTA TILE ne, tuma min na a tun be ni saan naani ye ka masaya ke, ani a ka ni ka ke masaya saba nunu fɔn ye. Mɔnɔn fila minw tun bena tugu a kɔ, olu tun bena ke .Kambizi II (saan 530-522 KRISTA TILE ne) ani .Dariyusi Hisitasi (saan 522-486 KRISTA TILE ne). A naaninan tun bena ke .Serisesi I (486-465 KRISTA TILE ne), min tun ye Peresi masacew ka nafolotigiba ani fangatigi ye .
- - n'a sɔnɔn Esiteri ka kitabu kɔnɔn, Asuerus lo. A ye Geresi kele nka u ye see sɔnɔn a kan Salamisi (saan 480 KRISTA TILE ne). O tun te Peresi masaya laban ye fewu, nka a y'a to a tun be dɔnɔnɔnɔn ani Geresi tun be fanga la fɔn a laban, Peresi bena Geresi masace Alekisandiriba bolo saan 330 KRISTA TILE ne.

Verise 3nan ani 4nan be kuma Alekisandiriba n'a ka Greki masaya koo la ani a ko: "Masace barikaman dɔ bena wuri, min bena kuntigiya ke ni fanga ye, ka a yere sago ke. Ni a nana, a ta masaya bena tige, ka tilan sankolo fan naani na, nka a tena ke a bɔnɔnɔn ta ye, a ta masaya tena ke i n'a fɔ a tun be masaya ke cogo min na. ninnu." I ko an y'a ye cogo min na sapitiri 8nan na (o sebeninw ne 8nan fana laje), tuma min na Alekisandiriba sara saan 323 KRISTA TILE ne, a ka masaya ma sɔnɔn a bɔnɔnɔn fe nka a tilanin lo a ka sɔnɔnɔnɔn kuntigiwa cema minw ka sebgaya ka bon. O dɔ ye Seleucas I Nicator ye, min ye Siri jamana ni kɔnɔnɔnɔn bee mine, ale lo ye Seleucas masaya sigi, min tora fɔn saan 63 KRISTA TILE ne, tuma min na ɔnɔnɔnɔn y'a ban. Min tun be se ka tugu o kɔ, o tun ye .

Ptolemy, min ye Ezipiti ni Libi mine ani ka Ptolemée ka masaya sigi, o mɔɔɔ laban tun ye Cleopatra VII tɔɔɔtigi ye, min y'a yere faga sannu a ka maloya muɔu k'a yere yira ɔɔɔmu ka se bagaya tagama la a kenin kɔ ka Ezipiti mine saan 30 KRISTA TILE ɔɔ, olu tun be ɔɔɔɔɔɔɔɔ saan 30 KRISTA TILE ɔɔ. ka ɔɔni ka tɔ kelen ka fanga mine -- k'a ɔɔɔɔ a ma se ka ke pewu abada -- ani ka ke teriw ye tuma caman ɔɔɔɔ. Zude mara fitinin tun minena cemance la, wagati ɔɔ la, Ezipiti tun be mara la ani wagati ɔɔ la, Siri tun be mara la -- hali ni dugukoloko tun ye Siri mara ɔɔ ye. A fe, Siri mara kuntigiw tun ye .woroduguyanfan masacew Misirankaw tun ye .worodugu masacew , i ko sapitiri tɔɔ b'a yira cogo min na.

Verise 5nan na, a be kuma "kɔɔɔdugu masace" koo la, k'a fɔ ko "a bena fanga ɔɔɔɔ," ani "kuntigiw ɔɔ" (o kɔɔɔ, Alekisandiriba ka ɔɔɔɔdasiw ɔɔ were, o min ye Selewusi ye), min kera "kɔɔɔɔfe masace" ye, ani "a bena fanga ɔɔɔɔ a sanfe", the sotolemyu" (o ye P sanfe). Ani fana, verise 6nan na, a fɔra ko "saanw laban na, u bena fara ɔɔɔɔ kan" (o kɔɔɔ, u ka masaya bena fara ɔɔɔɔ kan), nka tijen na, u fila beɛ tena ɔɔɔɔ nafa. Ani, k'a ta verise 7nan na ka taga se verise 36nan ma, u ka kelew kofɔra ka ɔɔ cogo kabakoman na fɔɔ sigasigabagaw banna ka la a la k'u sebera ka kɔn o ɔɔ. Halley ka Bibulu gafe a be kumadenw ni kumaseɔn jɔnɔnɔw ka tariki kɔɔ yira cogo kabakoman na fɔɔ u be bɔra yan, i n'a fɔ a fɔra cogo min na (a damine ni verise 6nan ye):

"Denmuso" (6): Berenice, Ptolémée II denmuso, u y'a furu Antiyɔsi II ma . [kɔɔɔɔɔɔɔ la], ani u y'a faga.

«A liliw yiriden ɔɔ» (7): Ptolémée III, Berenice balimace, ka jurusara kuntaalajan ke, a ye Siri jamana mine, ka see ɔɔɔɔ kosɔɔɔɔ (8).

«Dence fila» [«a dencew», Bibulu sebenin kɔɔɔ] (10): Seleukas III ani Antiyɔsi III. (11-12): Ptolémée IV ye see ɔɔɔ Antiyɔsi III kan ani a bɔnena kosɔɔɔ Rafi kele la, Ezipiti gerefe (saan 217 KRISTA TILE ɔɔ). (13): Antiyɔsi 3nan, saan 14 o kɔ, a kɔsegira ni kelebolo caaman ye ka taga Ezipiti kele. (16): Antiyɔsi ye Palesitini mara mine. (17): Antiyɔsi y'a denmuso Keleopatiri di Ptolémée V ma furu janfaman ɔɔ la, a jigi tun b'a la ko ale sababu fe, a bena se ka Ezipiti mara mara. Nka a ɔɔnin tun be ni a ce ye, (18-19): O kɔ, Antiyɔsi nana Azi mara fitini ni Gereɔsi jamana mina, ɔɔɔmukaw ta kerekejama ka se ɔɔɔ a kan Magnezi (saan 190 K.L.L.). A kɔsegira a yere ka jamana na, u y'a faga.

«Mɔɔɔ min ma ɔɔɔɔɔ» (21-35): Antiyɔsi Epifani. (21): A te tijentigi ye, a ye masasigilan ɔɔɔ janfa sababu fe. (22-25): A y'a yere ke Ezipiti mara kuntigi ye, a fanba y'o ke ni fanga ye, a fanba y'a ke ni nanbara ye. (26): Ptolémée VI, min tun ye Cleopatre dence ye, Antiyɔsi balimace dence, ale ye see ɔɔɔ a ka maradenw ka janfa kosɔɔ. (27): Antiyɔsi ni Ptolemée tun be ɔɔɔɔɔɔɔɔ janfa koo la k'u yere ke teriya ye. (28): Antiyɔsi kɔsegira ka bɔ Ezipiti, a ye Zeruzalemu kele, ka mɔɔɔ 80 000 faga, ka mɔɔɔ 40 000 mine ani ka Yahutu 40 000 feere jɔnya la. (29): Antiyɔsi ye Ezipiti kele tugun. Nka ɔɔɔmukaw ka kurunw ["Kitimu kurunw"] y'a jagoya a ka lafiɔɔ. (30,31): A y'a ka dimi bɔ Zeruzalemu kan, ka Alabatosoba kɔɔ. (32): Yahutu murutininw lo y'a demɛ. (32-35): Balimace Makabe minw tun ye cesiribaga ye, olu ye koo minw ke.

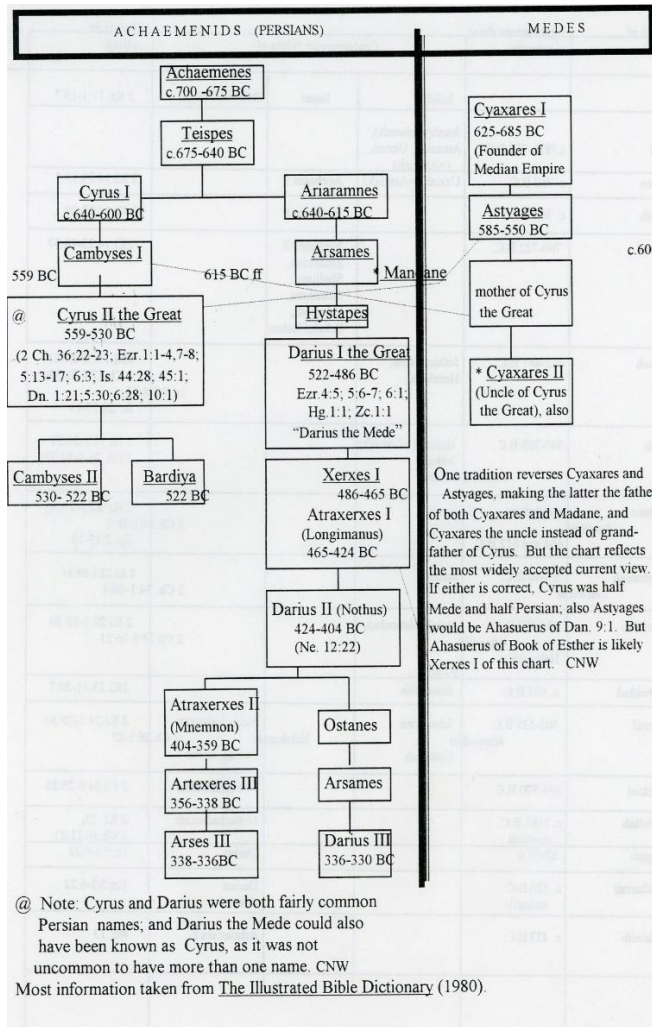
Verise 36-45 kera puzzle belebele ye segesegerikelaw fe. Halley be miiri miiriya sifa caaman na ani a b'a jininga ko: "Antiyosi Epifani? Walima Mohamed ka jamana senuman mara? Walima Krista kelebaga? Walima u saba bεε?" Nka waajibi te a ka ke o fila do ye. O yoko bele ye kele ye min be "kocofela masace" ni "kocofela masace" ce, min daminena sapitiri damine na. O la, verise 35nan ni 40nan ka "laban wagati" be se ka ke Grekiw ka se bagaya laban ye i n'a fo a temena Dromukaw fe cogo min na -- saan 63 KRISTA TILE ne ka bo Siri jamana na ani saan 30 KRISTA TILE ne ka bo Ezipiti jamana na -- no te, Antiyosi Epifani yere ka demeritition laban na saan 163 KRISTA TILE ne. Siri jamana ka Antiyosi Epifani ya seen don kele minw na, ani minw banna gwansan ye a fe, u dow koo la.

Sapitiri 12nan: Nka fangatigi o fangatigi ka ban, o koro te ko do wete te se ka wuli. Ani, a be komi sapitiri 12nan be Antiyosi Epifani ka laban ma, wala Grekiw ka masaya laban ma, wala hali masaya naaninan (Dromu masaya) laban ma, min be soko sapitiri 2nan ni 7nan na, nka a be wagati laban yere lo filera -- a be se ka ke ko fangatigiw be kunu ka kele ke ni Ala ka moko ye. ala ka demε, o ko, sukununi ni kiti laban bena ke i ko a yiranin be cogo min na Yirali 20:7-15 koro. Daniyeli kitabu sapitiri 12nan na, an be «laban wagati» (v.4), «o kabakow laban» (v.6), wagati min «fen beε bena ban» (v.7), «laban wagati» tugun (v.9), ani «laban» (v.13). A ka ni fana k'a kon verise 4nan na ko ka nesin laban wagati ma, "moko caaman bena boli ka taga yan, konniya bena caya" -- min be jamakulu do kofa min be tagama kosobe ani konniya be caya -- min be an ka wagati yira ka teme wagati koro beε kan fo ka na se bi ma.

Verise 11-12 be gwelaya do yira an na min te se ka nenabo n'an b'a jini ka eschatologie wagati laben ka bo u la. U ya kalan ko: "Kabini saraka jeninin min be bo tuma beε, ani fen haramunin min be moko halaki, o bena ke tile waa kelen ni kemε fila ni bi kocokoro ye. Jateden kelen ye saan saba ye ka fara tile 10 kan, saan saba toka ka fara kalo 8 1/2 kan, kelen ka surun ani to kelen ka jan ni V. 7 ka "waati, wagatiw ani tilance" ye, ni laban ye saan 3 1/2 ye i n'a fo moko b'a faamu cogo min na. O laban fora yan ani o cogo kelen na Yirali koro, a be komi a be Ala ka jama tokoba wagati yira cogo do la, k'a soko a ma lapini ka wagati tigitigi do yira. Nka, ni loon kelen jatera saan ye i n'a fo kiraya kuma dow b'a yira cogo min na, i n'a fo a fora cogo min na Ezekiyeli 4:6 koro, verise kelen (11) koro, an bena saan 1 290 soko ani saan 1 335 toka la (12). N'an yaan jate kofe ka bo an ka wagati la (saan 1986 K.L.) k'a ke laban ye min ka teli ka ke, o tun bena an lase saan 696 K.T.L. i n'a fo damineyoko yoko do la, ani saan 651 K.T.L. Nka, a be komi o koro te se ka ke ani hali a te se ka ke. Nka mun na o jateden fila be tile 45 (wala n'a soko saan caaman) bo kokoro na? Yala foko be "laban wagati" damine yira ani to kelen b'a laban yira wa? O be se ka ke tihen na no te .a be se ka ke , nka wagati tigitigi si t'an fe hali bi walisa k'an ka jatebo damine. N'an ya jati wagati min na Antiyosi Epifani ye Zeruzalemu Alabatosoba koro (saan 168 KRISTA TILE ne), o bena an lase saan 1122 ni saan 1167 KRISTA TILE ne koro. Walima, n'an ya dabo ka bo "fen haramunin min be moko lafili" min nesinna Zeruzalemu halakili ma (Matiyu 24:15), o tun bena an bila saan 1360 ni saan 1405 koro lo la. O fila si ma kofe ka se laban ma, a be komi o koro ko Daniyeli 12. Kumaden nin, "fen haramunin min be yoko lakolon ke" (v.11), o ye .

Adam Clarke n'a lakalibaga dɔw lanin b'a la ko a be se ka ke "fen o fen ye min be yeɛma .yɔɔ ka, walima ka sigi ka Ala ka sariyaw keɛ, a ka batoli, a ka tiɛn, &c." sisan wagati min te se ka lɔndamine tomi --min be se ka ke min lapinina tigitiqi ye . !

Name of Prophet	Approximate dates of ministry	Contemporary rulers of			Historical setting
		Judah	Israel	Babylon/Persia	
					2 Ki. 11:1-15:7
Joel	c. ?810-750 B.C.	Josiah (=Jehoash), Amaziah, Uzziah (=Azariah)			
Amos	c. 760 B.C.	Uzziah (=Azariah)	Jereboam II		2 Ki. 14:23; 15:7
Jonah	c. 760 B.C.		Jereboam II		2 Ki. 14:23-29
Hosea	760-722 B.C.		Jereboam II Zechariah, Shallum, Menahem, Pekahiah, Pekah, Hosea		2Ki. 14:23-18:37
Micah	742-687 B.C.	Jotham, Ahaz, Hezekiah			2Ki. 15:32-20:21; 2 Ch. 27:1-32:33; Is. 7:1-8:22; Je. 26:17-19
Isiah	740-700 B.C.	Uzziah (=Azariah), Jotham, Ahaz, Hezekiah			2 Ki. 15:1-20:21 2 Ch. 26:1-32:33
Nahum between 664 and 612 B.C.	somewhere	Josiah			2 Ki. 22:1-23:30 2 Ch. 34:1-36:1 Zp. 2:13-15
Zephaniah onwards	c. 640 B.C.	Josiah			2 Ki. 22:1-23:34 2 Ch. 34:1-36:4
Jeremiah	626-587 B.C.	Josiah, Jehoahaz, Jehoiachin,			2 Ki. 22:1-25:30 2 Ch. 34:1-36:21
Habakkuk	c. 605 B.C.	Zedekiah, Jehoiakim			2Ki. 23:31-24:7
Daniel	605-535 B.C.	Jehoiakim, Jehoiachin, Zedekiah	Belshazzar,	Nebuchadrezzar, Darius, Cyrus	2 Ki. 24:1-25:30 2 Ch. 26:5-23
Ezekiel	593-570 B.C.			Nebuchadrezzar	2 Ki. 24:8-25:26
Obadiah	c. ?587 B.C. onwards			Nebuchadrezzar	2 Ki. 25, 2 Ch. 36:11-21
Haggai	520 B.C.			Darius	Ez. 5:1-6:22
Zechariah	c. 520 B.C. onwards			Darius onwards	Ezr. 5:1-6:22
Malachi	c. 433 B.C.			Artaxerxes I	Ne. 13

Ka fara o kan, verise 8nan ani 9nan na, Daniyeli y'a fɔ ko: "Ne y'a men, nka ne m'a faamu, o kɔ, ne ko . Ne matigice, nin kow laban bena ke mun le ye sa? A ko: «Daniyeli, taga! sabu kumaw datugunin lo, ka datugu fɔ ka taga se laban wagati ma" -- o be i n'a fɔ hali ale yere tun tɛna o lɔn ka kɔn o wagati ne. sabu i bena lɔ i ta yɔɔ ra, lonw laban na" (v.13). Ani, ni Daniyeli tun tɛ se k'a lɔn fɔ ka na se o wagati ma, an fana man kan k'a miiri ko a bena o lɔn! Yesu yere, k'a to dugukolo kan, a yere tun m'a lɔn (Matiyo 24:36). Wa, kabini o wagati, a ma o yira.

Sariyasen 3nan

DARIYUS, MEDIKA

Sanfela seben min bɔra LE DICONNAire BIBLE ILLUSTRÉ (1980) kɔɔ, n' ye seberi sifa caaman ke min kan. Kelen, min be kinin fe, o b'a damine ko: "laada kelen be kɔsegi Siyazari ni Asitiyazi , o min b'a to o laban be ke u fila beɛ face ye Siyazari ni Mandani ani Siyakaresi belence Sirusi benba kɔ na." O tun basiginin lo min kan, n' y'a ye kabi o wagati, o ye Whelsey ka kalan dɔ hakilijigi filiw ye min bɔra saan 1914 la. Saan ba kelen kibaru ka

Saan 1830, setanburukalo la, Medi ni Peresi masaya tariki do kan. N' tun hakili t'a la ko Whelsey ye Cyaxares togo di mogo fila ma sanni ka mogo kelen togo di -- kelen ye .face ani to kelen ye . dence Asitiyazi ta. A ye min fo dence koo la, n' hakili jigira o la, nka n' y'o nesin face ma. O y'a to n' tun ye seberi were minw ke a kan, n' tun be saso ke n'o tablo ye ani n' tun be filila. Tijen na, Whelsey tun ye Astyages ke .face Mandane ni Caxares II fila bee ta, nka .dence Siyakeri I ka mara la.

Ni n hakili tun b'a la ka ne, n tun tena seberi doron ke min b'a yira ko "Mandane furula Cambises I ma, ka ke Sirusi Belebele bamuso ye," nka n tun bena do were fara a kan ko "Cyaxares = Dariyusi Medika = Sirusi II belence, Sirusi Belebele" -- ka kepe ni Lectures present ani Whelsey,' kunceli n' ka sebeninw na minw kofora sanfe, nee 5nan b ka taga se nee 7a ma.

Sisan, komi n' y'a faamu ko n' filila ani ko mogo be se ka la Whelsey ka kalan na cogo min na, n' b'a koro do lakali, walisa k'a ka maana lakali min tun be jehogonya gwede do kofa Sirusi Masaba ni Medi Dariyusi ce, hali Peresi masace Sirusi ye Dariyusi face masace Astyage ka Medi juru filinin ko. Walisa a ka mogo ka tugu a ko, damine barokun fitininw bena sebe ni sebeninw ye. Ani fana, tuma o tuma, kumadenw wala kumase do be se ka don serelikiliw koro minw be mogo nefo. Tuma do la, sinsin bena ke fana ni sebeninw ye wala ni sebeninw jukoro sebeninw ye, u si te soro sebeninw ko ko.

WHELSEY KA KALANSEN DO LA NEFOLI MINW BE NEFO

1. KUNNAFOLI te soro bi Azi mara ka kariti kan. Folefo, a tun ye masaya belebebe ye, min tun be Kaspi baji worodugu ni tileben fan fe [Ekibatana, bi Hamadan, lo tun y'a faaba ye]. Een min be weele ko .Tatari , wala Azi cemance mara la.Peresi a y'a daan dan Saheli fan fe [Suzi, wala Suzi, k'a ke a faaba ye], ani .Asiri Tileben fan fe [Ninivu lo y'a faaba ye]. [1].Babiloni a tun be dan sigi a sigigogon Peresi worodugu fan fe fana tileben fan fe, ani Babilone tun ye a faaba ye]. . . .

Ka kepe ni yeelen numan ye min be se ka ko o koo la, a be komi mogo tun be Mediya jamana na saan 1914 la. Madayi , min tun ye Nuhun dence Zafeti dence ye, doron o ko, u jensennin ko [ka ko Babeli]. Doron doron, a bonyana ka ke masayaba ye, ani a labanna k'a sigigogon Asiri mara min fanga ka bon n'a bee ye, ale lo y'a mara ani a tora marabolow ka gofereneman ye wagatijan ko. Tuma min na Asiri masaya tigera Sardanapalus ka mara ko (saan 710 KRISTA TILE ne), Medi jamana y'a yeremahogonya tugun. K'a ta o wagati ma ka taga se Sirusi [Peresi] ka masaya damine ma, saan 176 temena, ani masace duuru lo tugura gogon ko.Dijosi le tun ye masace fo ye. A nokolarani ni .Fracritesi , min ye masaya ke saan 22 ko ani a benna Ninivu nefo, k'a nini k'a face saya hake ta.

A dence, Siyazari [min ye .Mediyeni masaya], a ye tijen kele damine tugun ani nafolo sifa caaman soro nin ko, u ni Babilone masace Nabukodonozri jenna ka Ninive dugu lamini, k'a mine ani k'o kabakuruba min be adamadenw ka mujuli n'u ka koro yira, u y'o kabakurun yeema ni dugukolo ye.

O ƙo, a y'a ka kelekeminanw ta ka taga n'u ye Saheli fan fe fɔƙa taga se .Ezipiti se sɔƙoPeresi , ani a kɔsegira ka taga .
Ekibaktani [sic] minw tun fanin be bololafen caaman na, ani masace minw tun minena, olu tun be taga yen.

O masace ka wagati la, Mɛdi jamana sigila a ka masaya kɔƙo min tun be to sen na tuma bɛɛ ani a tun be ni fanga ye.
Cyaxares, saan 40 masaya ƙo, a y'a ka masaya to a dence bolo .Asitiyazi , min weelera seɓeninw kɔƙo .Asuerus .
Astyages y'a denmuso di .Mandani furu kɔƙo niKambizi , masace do . . . kaPeresi . O furu yiriw tun ye kɔƙo ye .Sirusi ,
masace min ka jurumu te yen ka teme masace tɔƙo bɛɛ kan, tariki kɔƙo be se k'a yere bonya min kan.

PERI: Mɛdi worodugu fan fe, mara caaman tun be yen minw be weele ko Peresi [min be weele
bi ko Iran, o min fana be yɔƙo min tun be weele ko Mɛdi jamana na fɔƙo la]. A tun be dan na
kɔƙo fan fe ni Endi jamana ye, worodugu fan fe ni Asiri masayaw ye [a bennin lo ka fɔ ko a tun
be dan na worodugu fan fe ni Peresi baji ye ani tileben fan fe ni Asiri masayaw ye], a janya tun
be se kilomɛtere 1 800 ma, ani a bonya tun be se kilomɛtere 1 000 ma [min jɛfɔra ko a be se
ka ke i 100 ye. (536 KRISTA TILE jɛ) ani marabaw bɛɛ sɔƙo, o laban tun be mara minw na].

A fɔra an ye verise do kɔƙo ko .Peresi , wala Parasi, i n'a fɔ Daniyeli b'a weele cogo min na, u tun b'o weele fɔƙo la .Elamu ; ani
ko Semu dence Elamu le tun signin be o jamana ra, wagati min na .Kunnafonidilaw Madai tun signin be yen, mɔƙo
jensennin wagati la [ka bo Babeli].

Ibrayima ka wagati la, an be Kedɔlawomɛri sɔƙo, min tun ye Elamu masace ye, wala .Peresi , min tun
ye masaceba ye a ka wagati la, ale tun ye Azi mara masaya caaman mine. Kabi o wagati la, u ka
tariki lakika tununa. N'a sɔƙo u tun be marala .Asirikaw , min y'o bɛɛ ta u jɛfe ani a tora a ka mara
kɔƙo wagatijan kɔƙo. O ƙo, u y'u ka hɔƙoƙoƙo sɔƙo tugun; nka a ma mɛɛn, u wajibiyara k'o baara bila
tugun .Mɛdikaw , i n'a fɔ n' y'a kɔƙo cogo min na ka ban, ani u tora u ka sara la, u wolodugu
masacew sababu fe, fɔƙa taga se saan 1914 wagati ma.Sirusi .Kambizi , min boɔra Akamena
masace denbaya la, ale furunin lo .Mandani , denmuso .Asitiyazi , Masace min be .Kunnafonidilaw ,
ka dence sɔƙo .Sirusi , min wolola walisa k'a wolodugu bo jɔƙo la [ka taga .Mɛdikaw , min ka
masace Astyages ka mara tun ka gwɛle ani a tun man di hali Mɛdikaw ye], walisa ka Zeruzalemu
jɔƙo lasegin a ma ani ka masaya do sigi min barika ka bon ka teme masaya tɔƙo bɛɛ kan Azi mara
la.

II. SIRUS wolola saan 599 ka kɔƙo Krista tile jɛ. Mandani ka taga kititigesoba laKunnafonidilaw
. Asitiyazi a ma mɛɛn, a mamaden yecogo numan y'a diyabo fɔƙa a y'a to Mɛdi jamana na, a tora
yen saan naani wala duuru kɔƙo. Falenfen denmisennin . . . a ka layiri ta ko a bena ke seɓeriyiri
barikaman ye. A ka dimi numan, a ka tagamacogo mɔƙoƙo, a dusukun tilennin ani min ka
bon n'o bɛɛ ye, a bolo ka seɓagaya, o y'a to masaso, kanpani ani boonba mɔƙoƙo tun b'a kanu.
Mɛdikaw, minw tun ye mɔƙoƙo ye ani minw tun ye mɔƙoƙo ye, u y'a yira u ka kɔƙo fe ko
Sirusi tun ka kan pewu, n'a ma latige, ka masafugula don [min labanna k'o ke, hali u sanfe, n'u
yere ka sɔƙo dasiw faan do ka deme ye].

A saan 17nan na, a kɔsegira a face ka masaso la ani o ƙo, mɔƙoƙo y'a duga ni kanuya ye . Mɛdikaw ,
ani a wolodugu Peresikaw y'a bisimila ni dusudiya ye. Kele minw tun be ke tuma doƙo la ni sigi jɔƙo
jamanaw ye, u tun te jati.Sirusi tun be see sɔƙo tuma bɛɛ, a tun be nili ke tuma bɛɛ .

1. YUSUFU: ". . . nka tuma min na Dariyusi ye Babiloni mine, ani tuma min na ale n'a balimace Sirusi ye Babilonikaw ka fanga ban, a tun be ni saan biwawaw ni fila ye. A tun ye Asitiyazi dence ye, ani tawg were tun b'a fe Gerekiw cema." (Ant.X, 11, 4nan.)

2. PULPIT COMMENTARI: "Minw be Daniyeli ka loon kaw mara, olu ka miiriya min ye dema kaw ka teme o bee kan, o ye ko Dariyusi Medikace ye Siyazari II ye" -- o la, Astyages dence ani Sirusi belence.

"An b'a lon ko ' .Gobaru , ' walima 'Oybaru ' -- 'Gobryas' Gerekiwan na -- Sirusi lo ya sigi ka ke gawferenaman ye tuma min na a ye Babiloni mine, ani ko, Sindschirli ka kabakuruw seberi la, Gobiriyasi , _____ walima _____, o ni Dariyusi , _____." KOLDZI: Seberi minw te se ka lakali nan ka minanw ye, u be yelama kaw gwansanw na.

3. BIBULU NEFDLI MIN BE NEFDLI NEFDLI NEFDLI NEFDLI NEFDLI NEFDLI NEFDLI NEFDLI NEFDLI NEFDLI (a fura ka kaw a ma seberi ke): Medika Dariyusi (Dan.6:1; 11:1) tun ye Asuerus (Serisesi) dence ye, min bura Medikaw bawaw na (Dan.9:1). A ka Balitazari ta masaya kaw o kuntigi sanin kaw (Dan.5:30-31; 6:1), ka ke masace ye Kalidekaw ta masaya kunna.

Ka ba Dan.6:28 la, an be se ka faw ko Dariyusi tun ye masace ye Sirusi ka wagati kelen na. Daniyeli ka kitabu kaw, Medika Dariyusi kaw ma faw, hali ni kuun jawjaww ba la ka yira ko a ni Gubaru, wala Ugbaru, Gutiyumu mara ka gawferenaman lo, a fura Nabunaid-Cyrus ka kitabu kaw ko Sirusi lo ya sigi ka ke Babiloni mara gawferenaman ye a minenin kaw ka ba Chaldekaw bolo.

a) Na kaw Gubaru ye Dariyusi ka bayelamani daw ye. O sebenin kelenw kaw ye "masace," "jagokela," ani "balibaga." Heburukan na, o lili jawjaww kaw ye "matigi," "matigimuso," walima "masamuso": Aramikan na, "fangatigi," "sebagaya bee."

b) Gutiyumu tun ye jamana daw ye min tun be Babilone worodugu fan fe ani a be se ka ke ko Sirusi ka wagati la, a tun be Medi mara daw kaw.

(c) Nka hali ni Gutiyumu tun te Medi mara daw ye o wagati la, Peresi masacew ka landa tun ye ka Medi ni Peresikaw sigi satrapiw ni sawdasaw jawjaww ye. O kama, Dariyusi .
- Gubaru tun be se ka ke Medika ye, hali ni Gutium tun te Mediya yere yere kaw.

(d) Komi Daniyeli ma Dariyusi weele abada ko Medi masace lo, a ka kaw wala a jawjaww tun be min na sanni u ka ke masace ye Kalidekaw ka masaya la, o te foyi ye. Komi Medikaw ni Peresiw tun te Kalidekaw ka mara kaw abada, dalilu si te Daniyeli ka kitabu kaw min ba yira ko a sebebaga tun ba fe ka faw abada ko Medika Dariyusi tun ye masaya ke [walima a tun ma masaya ke] Medikaw ni Peresiw kan. [A ma foyi faw daww a ka jawjaww faw koo la faw ka faw ko ale ye Medikaw ye, nka a ya yira ka gwe ko ale tun ye jawjaww ye Medikaw ni Peresikaw ka jawjaww la.]

(e) O Gubaru be weele ko gɔfɛrenaman ().*pihatu*), ani Mɛdi masacɛ Dariyusi tɛ sɔsɔli kɛ a ka tagamasijɛ koo la; sabu kɔɔɔnfɛ masaya kɔɔw ni bi masaya la, maraw ni duguw ka gɔfɛrenamanw tun be to ka weele ko masacɛw. Ka fara o kan, Aramekan na, kumaden wɛrɛ tɛ sɔɔ min bennin lo ni “masacɛ” ye walisa ka masaya fitinin dɔ, wala masaya mara dɔ ka kuntigi yira.

f) A fɔra ko Dariyusi tun be ni masacɛ 120 ye a ka mara kɔɔ, o tɛ sɔsɔli don o la; sabu Pɛrɛsikan kumaden «satrap» tɛ dan na, i n’a fɔ tubabukan kumaden «governor». Ka fara o kan, a fɔra ko Gubaru ye pihatus sigi a yɛrɛ kɔɔ. Ni a tun ye Kalidekaw ka masaya min sɔɔ, o tun ka bon i n’a fɔ Sargɔn ta [722-705 KRISTA TILE jɛ, “Asiri masacɛ” (Esayi20:1], a tun be se ka kɛ nɔɔɔman na ka o maradenw 120 sigi o maradenw cɛma;

g) Mɔɔɔw, siyaw ani kaan minw kofɔra sapitiri 6nan na, olu tɛ sɔsɔli kɛ o tagamasijɛ koo la; sabu o wagati ra, Babilɔni yɛrɛ tun siginin bɛ Kalidekaw, ani Arabukaw, ani Sirikaw, ani Yahutuw le ra, ani Kalidekaw ta masaya tun bɛ Asirikaw, ani Elamukaw, ani Fenisikaw ani mɔɔɔ wɛrɛw fana minɛna a mara ra.

(h) O tagamasijɛ be dɛmɛ sɔɔ tugun sabu .mɔɔɔ wɛrɛ si ma lɔn tariki kɔɔ. o kɔɔ be se ka kɛ kɔɔuman. Tijɛn na, dɔw y’a miiri ko Mɛdika Dariyusi tun be Dariyusi Hisitasipi ka koo tɛmɛninw lo miirila; nka o tɛ se ka kɛ sabu Dariyusi Histaspis ka jogo, a ka kɛwalew ani a ka masaya, an be min lɔn kɔɔuman a yɛrɛ ka kabakuruw fɛ ani Grɛkiw ka tarikikow la, Daniyɛli ye min fɔ Mɛdika Dariyusi koo la, u tɛ kelen ye.

[Kumaden minw fɔra, u laban be bɔ .Dunija kuru bɛɛ ka Bibulu lɔnniya gafe .]

ɔɔɔɔɔ

O jɛɛ kelen wɛrɛ be kɔɔ a la ani tablo dɔ be sɔɔ LE DICONNAire BIBLE ILLUSTRÉ (saan 1980) kɔɔ, ani sɛbɛninw yɛlɛmana. U be min yira, u tun bena min fɔ sɛbɛnin fɔlɔw kɔɔ n’u tun ma hakili jigi Whelsey ka kalan dɔ la min bɔra saan 1914 la.Saan ba kelen kibaru saan 1830, sɛtanburukalo la, min be kuma Mɛdi ni Pɛrɛsi masaya ka tariki koo la.

FILOLOZI ɔɔɔɔɔ KAN .Sɛrisɛsi NIASUYERISI

Xerxes sɛbɛcogo ye k’a jini k’a bayɛlɛma Grɛkikan na, ani ka bɔ o la ka don angelekan na, Pɛrɛsikan dajɛ Khshayarsha. O kumaden kelen min be sɔɔ heburukan na, o kɛra cogo dɔ la min labanna ka fɔ ni kaanba ye walisa ka Ahashawerosh bɔ, ani k’a bayɛlɛma angelekan na ko Ahasuerus. Heburukan kumaden, ani a be se ka kɛ Pɛrɛsikan kumaden ye, a fɔra ko o kɔɔ ko “masacɛ.” A tun be se ka kɛ tɔɔɔ wala tɔɔɔba ye. A fɔra Esiteri kitabu kɔɔ ni heburukan kumaden wɛrɛ ye min kɔɔ ye masacɛ walama ladilikɛla, o la, an be ni kumaden nin ye: «Masacɛ Asuerus» (1;2,9,16,19; 2:1,12,16,21; 3:1,6,7,8,12; 6:2; 7:5;1,10, 8:10; 9:2,20,30;

Kiraya kuma - Masayaw

Daniyeli sapitiri 7nan

1. I ko Daniyeli y'a yira cogo min na: Siko do ni yelifen doƙo be soko sapitiri nin koko minw koko be se ka suma ni Nebukadnezar ka siko ye sapitiri 2nan na, nka u be koo doƙo fara a kan. Daniyeli ka yelifenw na, a ye kongosogo naani ye minw tun be duniya masaya naani lo yira minw tugura jokoƙo ko, masaya banbali do lo y'u koko ta min soko la sankolo la ka ko "koko la" "koko do fe min kokin be adamaden dence ma." Ka kepe ni benkan ye, o masaya nunu be masaya kelenw lo yira, minw tun be Nabukodonozori ka siko la, k'a damine ni Babilone ye ani Nabukodonozori ka ke masace ye. Ka kepe ni Daniyeli ka fota ye, o masaya tun dira "Mediyakaw ni Peresikaw ma" (5:28), min yirala yan ani yoko werew la i n'a fo masaya kelen min be jamanaw fara jokoƙo kan (6:8,12,15 laje; Esiteri 1:1- 3,14,18-20; 10-2) -- Mediyakaw ni Peresikaw ka masaya. A ka Babiloni masaya mina tuma min na, Medikace Dariyusi ka masaya soko (5.28; 11.1 laje). O ko, saan fila koko, ka kepe ni dipe tariku ye, tuma min na o laban sara, Daniyeli be kuma "Peresi Sirusi ka masaya" koo la i n'a fo a fira cogo min na (6.28; 10.1 laje).

2. I ko Porotestanw ka konservatiuwu y'a jefo cogo min na: Dokmu Katolikiw ni Liberalw ka laada miiriya tun ye ko masaya naani minw tugura jokoƙo ko sapitiri 2nan ani 7nan na, olu tun ye Babilonekaw, Medi-Peresiw, Gerekiw (walima Maseduwaniw) taw ye, ani Dokmu ka masaya minw tun be kera Krista ka wagati la saan 5nan na. Dokmu masacew lo. Nka Dokmu Katolikiw ni liberal bayelemabagaw fanba y'a jati ko Medi ni Peresikaw ye masaya fila ye sanni ka ke masaya kelen ye, o kama Grekiw ka masaya kera masaya naaninan ye, Israel kera masaya duuranan ye. Dokmu Katolikiw b'o ke kerengerennin na ka Porotestanw ka laada kokofli soko, min b'a fo ko wara naaninan ka "biye fitinin" (7:8,19-26) be Papaya n'a ka jentokonya yira Dokmu masaya la. Ani, bayelemabaga minw te Katolikiw ye ani u be kokonya, olu b'o ke sabu u lanin te kiraya kumaw na minw be fo ka kono, u tun bena soko o ma n'u tun sanna a ma ko duniya ka masaya naaninan min kofra sapitiri 2nan ani 7nan na, o ye Dokmu ta ye. Sabu Dokmu masaya ma Gerekiw ka masaya kobila fo saan keme fo la KRISTA TILE ne, ani Siri mara y'u yere mine saan 63 KRISTA TILE ne, ani Ezipiti mara saan 30 KRISTA TILE ne, ani u b'a fo ko Daniyeli ka kitabu sebera saan keme filanan na KRISTA TILE ne.

3. Liberal ni Katolikiw ka kokofliw te se ka sabati ani u te kono ko: Ka Grekiw ka masaya ke Dokmu ka masaya kono na, Daniyeli tun b'a fe ka min ke, o te Katolikiw ni liberalw ka gweleya nenabo cogo si la. Sabu Daniyeli be dipe masaya saba doƙo lo kofra, a ma naani ta, minw bena sigi Babilonekaw kono na, k'a soko dipe ka tariki b'a yira ka gwe ko Dokmukaw fana tun ye dipe masaya do ye, ani ko ale lo ye masaya laban ye ka sigi Babilonekaw kono na.

Ani fana, dununa masaya naaninan min tun be tugu jokoƙo ko, o wagati la, sankolo Ala tun ka kan ka dununa masaya do sigi, min tun tena halaki, jamana were tena min ta (2:34- 35; 44-45; 7:13-14,27). O liberalw ni Katolikiw tun bena ke Israel masaya ye. Nka o ma sigi Greki masacew ta wagati ra. A tun sigira sen kan Sinayi kulu kan saan kemekulu 15nan na KRISTA TILE ne, ani a banna saan kemekulu 70 la KRISTA TILE ne, Dokmu ka sokodasiw ye Zeruzalemu halaki tuma min na, Dokmu masacew wala masacew ka wagati la. Ani, yala an ka ni k'a damine jati i n'a fo .

komi a tun be saan kemekulu filanan na KRISTA TILE ꞛe wagati min na Zuda Makabe n'a kɔmɔɔw y'a ka yeɛmahɔɔnya sɔɔ ka bɔ Geresi masaya yɔɔ min be Siri mara la, i n'a fɔ bayeɛmabaga minw kofɔra sanfɛ, a bele banna saan 70 KRISTA TILE ꞛe, ani a tun tɛ banbali ye. O fana tun ma deli ka ke duniɔa kuru beɛ ka masaya ye.

Ka fara o kan, n'an y'a miiri ko diꞛe masaya duurunan min tugura ɔɔɔ kɔ, o ye Krista ta ye, min ye Isirayeli hakilimaya ta ye, i n'a fɔ a tun ka kan ka ke cogo min na -- nin diꞛe ta tɛ (Yuhana 18:36) -- a ma sigi ɔɔ ɔɔmu masacew ka wagati la. Sabu Yuhana Batizerikebaga ni Yesu ni a ta karamɔɔdenw, sanni Yesu ka sa, o tun ka waajuri ke ko «a ka surun» (Mat.3.2; 4.17' 10.7) walima ko «a ka surun aw ra» (Luka 10.7, 11). Kalo wɔɔɔ ɔɔɔ sanni Yezu ka gwengwen ɔɔɔ kan ani ka kunu, a y'a fɔ ko "minw ɔɔnin be yan, u dɔw tɛna sa fiyo ɔɔ u ka Ala ka masaya natɔ ye ni sebgaya ye" (Mariki 9:1). O kɔ, a kununin kɔ, a y'a ka cidenw hakili sigi ko «ni Nii Senuman nana aw kan tuma min na, aw bena sebgaya sɔɔ» (Kew. 1.8), a tun y'a fɔ min na ko u bena «batize tile damanin kɔ» (v.5). Ani, Pantekɔte loon na, tile tan a yeɛnin kɔ sankolo la, «u beɛ fanin be Nii Senuman na, u y'a damine ka kuma kan werɛw la, i n'a fɔ Nii Senuman y'u demɛ cogo min na" (Kew. 2:1-4). Nin Saninman ta sebgaya tun be to ka yira «kabako caman ni tagamasiyen caman [minw] kera ciradenw sababu ra» (v.43).

Ka fara o kan, a tun fɔra Yezu bamuso ye sanni a ka wolo, ko "a bena ke mɔɔba ye, a bena wele ko Ala Kɔɔtaninba Dence, Matigi Ala bena a face Dawuda ka masasigilan di a ma, a bena masaya ke Yakuba [Isirayeli] ka denbaya kan ɔɔ abada; a ka masaya tɛna ban" (Luka:3-31). Ani Pantekɔte loon na, Nii Senuman barika la, waajuli kera ko a kununa ka bɔ saya la, ka yeɛ sankolo la ka sigi Dawuda ka masasigilan kan (Kew. 2:22-36) -- o kɔɔ, ka Ala ka mɔɔw mara, Isirayeli hakilimaya, Ala kosɔn, i n'a fɔ Dawuda tun y'a ke cogo min na ka mara ke Isirayeli farisogomanw kan. O kɔ, a fɔra ko "mɔɔ senumanw ani balima kantigiw minw be Krista la" u bɔra dibi fanga la ani u "yeɛmana ... ka don a [Ala] Dence ka masaya la" (Kɔɔsikaw 1:2, 13). Wagati min na Yuhana ka jirali kitabu seɛ, kerecɛnw ta san kemɛ fɔɔ laban na, a k'a fɔ a ta kerecɛnw ka kalanbagaw ye ko: «Ne Yuhana, ne ye aw balemacɛ ye, ani kɔɔ ni masaya ni muɔuli min be Yesu fɛ, ne be aw fɛ o ra» (1.9). O kɔɔ, Krista ka masaya tun be yen ani minw tun be "Yesu kɔɔ" olu lo tun b'a la.

- - o kɔɔ, minw be jɛnɔɔnya ke n'a ye ani u be menni ke a fɛ. Ani, o koow beɛ kera ɔɔmu masacew ka wagati la, Geresi masacew ka wagati tɛ.

4. Kunceli n'a kɔɔ: O kama, a be komi ɔɔmu ka masaya tun ye masaya naaninan ye min kofɔra Daniyeli 2 ani 7 kɔɔ, o masaya wagati la, sankolola Ala tun bena masaya dɔ sigi duniɔa kuru beɛ kɔɔ min bena to abada. "O [ɔɔmu] masacew ka wagati la, sankolola Ala bena masaya dɔ sigi, min tɛna halaki abada, a ka masaya tɛna to siya werɛ bolo, nka a bena nin masaya nunu beɛ tiꞛe, k'u halaki [o naani minw tun be yen ka kɔn a ꞛe], ne bena ɔɔ ɔɔ abada (2:4)." Ani, o be na ni kɔɔ dɔw ye minw ꞛesinna tilanyɔɔw ma ani kongofɛn wala masaya naaninan ka "biꞛe tan" ani "biꞛe fitinin" werɛ ma, n'an be se k'u ɔɔ ni sigasigali ye wala n'an tɛ se k'u ɔɔ.

5. Masaya naaninan ka tilanyɔɔw: Daniyeli 2nan na, masaya naaninan tun be tagamasijɛ ye ni senw n'a seenw (a be se ka ke ko fila lo) ani senkunnadenw (a be se ka ke ko tan lo) ye, Nabukodonozri tun be min jaa la .

siko kera. Siga t'a la, o tun be Ɔɔɔmu masaya tilanin lo yira k'a ke a kɔɔɔ ni tileben maraw ye, minw tun be ke masaya wala mara "tan" ye. Daniyeli 7 kɔɔɔ, masaya naaninan yiranin lo i n'a fɔ wara min be ni biɔɔ tan ye (v.7,20, 24), a fɔra ko o ye 'masace tan' ye (ani, tiɔɔ na, u ka maraw) minw bɔra walima ka bɔ a kɔɔɔ ani u ɔɔɔra k'u ye masaya nin ɔɔɔ dɔ ye (v.24). Ani Yirali 17 kɔɔɔ, a be komi an be Ɔɔɔmu masace yira tugun i n'a fɔ wara min be ni "biɔɔ tan" ye (v.3, 12, 16). Olu tun be masace tan lo yira, minw tun ma u ka masaya ɔɔɔ fɔɔ, nka u tun bena u ɔɔɔ wagati la walisa ka masaya ke ni wara ye ani k'u ke a ka masaya wala a ka masaya ɔɔɔ dɔ ye wagati dɔɔni kɔɔ min kofra i n'a fɔ "lɛɛ kelen" (v.12- 17), sanni o masaya ka halaki.

6. "Bugu tan" ka tagamasijɛ: N'a ɔɔɔ jatiden 'tan' ma lapini tan tigitigi kama, nka a be se ka ke jatiden koorinin ye min be jatiden dantigeɔali dɔ bɛɛ tagamasijɛ ye nka a ka ni. Ani, minw b'a miiri ko tan kɔɔ lo tigitigi, u cɛma, bɛnbaliya tɛ yen k'a fɔ ko minw b'a la. O lo be ke mɔɔ minw fɛ, an lanin b'a la ka fili ko Grekiw ka masaya ye masaya naaninan ye. Ɗeyirali fɛ, Kalumeti ye masace kelen kelen tɔɔɔ fɔ: (1) Selewusi Nikatɔri, (2) Antiyɔkusi Sotɛri, (3) Antiyɔkusi Tewosi, (4) Antiyɔkusi Kaliniki, (5) Selewusi Serawuni, (6) Antiyɔkusi Belebele, (7) Selewusi Filofati min be bɔ Eyɔkipi, ale balimace. Mitilɛni, Siri ni Fenisi mara tun kalifara min ma, (9) Antigɔni ani (10) o laban dence Demetiri, min tun be o mara nunu bolo, ani masacew ka tɔɔɔ tun b'a la. Dɔw be Demetiriyusi to yen, k'a damine ni Alekisandiriba ye, wala ka yeɛmani wɛɛ ke. Ani, u bɛɛ be ni mɔɔ minw tun be yen ka kɔɔ u ɔɔ ani minw tun be yen u ka wagati la, k'a ɔɔɔ a be komi sɛbeninw b'u bɛɛ ke wagati kelen mɔɔɔ ye.

O bɛnbaliya kelen lo be yen minw b'a jati, an lanin b'a la tiɔɔ na, ko Ɔɔɔmu masaya ye Daniyeli 2 ani 7 ka masaya naaninan ye. Ɗeyirali fɛ, Adam Clarke ko "u jatilen lo ten:" (1) Ɔɔɔmu ka Senate, (2) Grekiw, Ravenna dugu la, (3) Lombardiw, The Longa, saan 500. Alemans, Alemapi jamana na, (6) Franks, Faransi, (7) Bourgognes, Bourgogne, (8) Saracens, Farafinna ani Ɔsipapi ɔɔɔ dɔ la, (9) Goths, Ɔsipapi ɔɔɔ wɛɛw la ani (10) Saxons, Angletɛri. Horne ka monument Sɛbenin senumanw ka kalan kɔɔsilen ani lɔnniya damine kuma . (1889) ye lɔnnikɛla tɔɔtigi caaman ka lisi duuru di, u fila si tɛ kelen ye tigitigi hali n'u bɛɛ be ni koo dɔw ye minw be ɔɔɔ ɔɔɔ.

Ani, Straub ka Bibulu Sɛgesɛgeri (1935), min be ni nafa caaman ye a bɛɛ la, o be nin koo nunu kofɔ ni danfara wɛɛw ye ani u be loonw fara u kan: (1) Franks, saan 360-749 K.T.L.; (2) Ɔsitoro-Gɔtiw, saan 385-523 KRISTA TILE kɔ; (3)

Vizi-Gɔtiw, saan 398-419 KRISTA TILE kɔ; (4) Vandaliw, saan 429-533 KRISTA TILE kɔ; (5) Bourgognekaw, saan 419-534 KRISTA TILE kɔ; (6) Saksɔnw, saan 449-457 KRISTA TILE kɔ; (7) Suwevi, saan 409-585 KRISTA TILE kɔ; (8) Gepidi, saan 453-566 KRISTA TILE kɔ; (9) Lombardiw, saan 568-774 KRISTA TILE kɔ; ni (10) Kɔɔɔfɛ masaya, saan 595-1453 K.T.L.

Mun na Straub ka kɔɔɔfɛla masaya daminɛna saan 595 la, o ma gwɛ. Nka a be se ka ke ko sɛbɛri fili dɔ lo, ani u tun b'a fɛ ka saan 395 K.T.L. Sabu o loon na, masace Teodosi min tun ye Kɔnsitantinba nɔnabilabaga duurunan ye, ale sara tuma min na, Ɔɔɔmu masaya tilanin lo a dence fila cɛ, Arkadi ni Honorus -- kɔɔɔfan tilance dira Arkadi ma n'a ka .

faaba tun be Kōnsitantinōpili ani Honorus tun be tileben tilance di n'a ka faaba tun be Ɔrōmu. Ɔrōmu ka masaya min tun be tileben fan fe, o banna saan 496. Nka kōrōnfe masaya, walima Ɔrōmu kōrōnfan ka masaya, min be weele fana ko Bizansi masaya, o tora fō ka taga se Kōnsitantinōpili benni Turkikaw ma saan 1453 K.T.L.

A nana weele ko Bizansi masaya ka bō Grekiw ka dugu dō la min tōgō ko Bizansi ani a be Bōspōri baji daa la min be Erōpu ni Azi mara ce, Kōnsitanti y'a lo kokura, k'a barika bonya ani k'a tōgō yelemā, ale min y'a weele ko Ɔrōmu kura ani k'a ke 1914 ka faaba ye. bakuruma Ɔrōmu ka masaya, o min tora fō ka taga se masaya tilanyōrō ma, an y'o min kofō sanfe. O tilanin kō, Ɔrōmu ka sariya ani Ɔrōmu ka laada kōrō caaman tora yen kōrōn fan fe, hali ni dōkōni o kō, Latenkan ye Grekikan loyōrō ta k'a ke mōgōw ka kaan ye ani jēnamaya ni sekoyira kera kōrōn fan fe kaan ye ka taga. Egilizi fana kera danfara ye ka taga kōrōn ni tileben fan fe, o kera sababu ye ka benbaliya caaman lawuli ani a laban, u y'a dabila ani u y'u gwen saan 1054 Krista tile la min tora yen kabi o wagati.

Nka, a laban, ka jēsīn masacew wala masaya "tan" ma, a be komi an te se k'o lo . kērenkērenlenyala o tun ye jōn le ye, ni jatiden ye jatiden yere yere ye ani a gwenin lo sanni a ka ke tagamasijē ye. Cēw ye laben kērenkērennin minw laben, u te ben jōkōn ma dōrōkō, a be komi u si te Bibulu ka lajinitaw bēe dafa.

Daniyeli ni Yirali kitabu fila bēe kōkō, u ye Ɔrōmu masaya yōrō dō ye sanni a ka tijē, ani u bēe be jēn ka kēle ke ni "sanumanw" (Daniyeli) ani "Sagaden" ye, "matigiw ka Matigi, ani masaw ka Masace" ani minw 'be n'a ye' (Yirali). Ani Yirali kōkō, Sagaden ni minw tun b'a fe, olu dōrōkō ma se u kan, nka olu fana nana kakalaya dugu kōniya (Ɔrōmu kafiriw) ani k'a ke yōrō lakolon ye i n'a fō fēn min be mōgōw lafili ani k'u kōkō -- o la, a be komi u be maraw lo yira minw kera kerecēnw ye ani u y'u demē ka kafiriw ka fanga mara masaya kōkō sanni la. Ani, Daniyeli ka kitabu kōkō, fanga bōra mōgōw senumanw juguw bolo ka taga mōgōw senumanw yere la i n'a fō a tun be cogo min na Ɔrōmu masaya la tuma min na kerecēnya ye see sōrō kafiriw kan. O la, yōrō minw na Daniyeli ni Yirali te kelen ye dōkōni koo dōkō la, u be jōkōn fara jōkōn kan dōrōkō sanni u ka jōkōn sōkō.

Yirali kōkō, "tan" tun ye "bara" yōrō dō ye fōkō la "lērē kelen" kōkō sanni a ka taga "tijēni na" ani k'a sōrō a tun be kēle la ni mōgōw senumanw ye. Nka Lombardiw, minw kofōra lisi minw bēe kofōra sanfe, olu nana ke masaya ye, ka kējē ni Straub ka fōta ye, saan 568 la ani u tora yen fō saan 774 la, o masaya damine loon tun ye masaya tileben fan bennin kō saan 496 la. 300) ka ke kerecēnw tōkōbaga ye. Tijēn na, "tan" bēe damine loonw i n'a fō Straub y'u sebe cogo min na [saan 360, 385, 398, 429, 419, 449, 409, 453, 568 ani 595], u ka surun kojugu ka se ka don masace ka tōkōw la minw tun be kera Ɔrōmukaw ka fanga kōkō. Masace Julien, saan 361-63 K.T.L., min tun be Franki dōrōkō lo fe, saan 360-749 K.T.L. tun be se u y'u sen don o la nka u y'o ke .tj , fō ka taga se an ka sebew ma). Ka fara o kan, "Kōrōnfe masaya" i n'a fō o, min daminena ni masake danfaraninw ye saan 395 Krista tile la, o tun te kerecēnw tōkōbaga ye abada, nka u tun b'u teriw n'u latangabaga ye o kō na.

A laban, ka fara o kan, u te se k'u sen don masacew ka taw la, o tan bee i n'a f Straub y'u taw f cogo min na (u tilance ni ko lo sebera lisi werew kawa) olu nana kaw -- kaw Lombardw ni kawnfela masaya (min ye Lombardw daw ta ye, ni Straub ka damine loon ye kawnfela masaya ye) --kaw kaw tilebenyanfan masaya tun banna, k'a ta saan 360 la ka taga se saan 453 ma, wala k'a ta saan 116 la ka taga se saan 23 ma sanni a ka ben. Sisan --ni loon kelen ye saan kelen ye, i n'a f a be jati cogo min na tuma caaman na . -- lere kelen min tun be ni fanga ye o mago kelen kelen bee fe ni wara ye, o tun bena ke tile 1/12 wala 1/24 ye -- o la, wala .kalo kelen walima Kalo 1/2 ! -- min be komi kunntan lo, a ma ke a ka surunya kojugu daw kosaw, nka sanko a ka .tilenbaliya u ni kongosogo be mago fe wagati min na, n'u y'o suma ni . kelenya u ka kuntigiya surun min tun be n'a ye. O kama, a tun bena ke komi "lere kelen" ka kan ka ke . tagamasine wagati surun da la min be se ka suma n'a mago ye nka min te se ka dantige. Ani, n'o lo, a te se ka ke ko "bine tan" fana ye tagamasine ye sanni ka .kerenkerenlenyala masace tan wala masaya tan minw be se ka la. O tun bena danfara minw be lannikela magotigiw mago la, olu jefo minw b'a jini k'u di tigitigi, n'u be Alakow kawsi wala n'u be hawnya u ka Alakokow la.

7. Masaya naaninan ka "Bine fitinin": a kofra Daniyeli 7:8 kaw, a fra ko a bora bine tan nunu cema, minw jefa .bine kaw saba kawna ka kaw liliw ra . ." O kaw, a kofra ko a be ke ke kera ni "sanumanw" ye ani a be see kaw u kan -- "kaw wagati kaw nana, kiti dira Ala Kawtaninba ka mago saninmanw ma, ani wagati min na masaya bena ke mago saninmanw ta ye . » (vere 20-22).

Ani vere 24-27 kaw, a fra ko a ye masace saba bila duguma, ka kuma f Alaba kan, ka Alaba ta mago saninmanw segege, ka miiri ka wagatiw ni sariya yelama -- ani ka sira di a ma k'o ke "waati da ni wagatiw ni wagati tilance" (a ka ca a la, a be jati ko a ka ta do 3 -- the years after, "1). masaya ni fanga, ani sankolo jukaw jamana kaw bee ta bonya bena di Ala Kawtaninba ta mago saninmanw ma.»

«Wagati, wagatiw, ani wagati tilance» (v.25) be kaw tugun 12:6 kaw, ani o fila bee kaw, a be wagati da kofra, ke ke be kera Ala ka mago senumanw walima a ka mago kama. A be kaw tugun Yirali 12:14 kaw, n'a kaw a bora Daniyeli ka kumadenw na, ani a be ben ni "tile waa kelen ni keme fila ni biwaw" ye vere 6nan na ani 11:3 kaw, ani ka taga se "kalo bi naani ni fila" ma 11:28 ani 13:5 kaw min be wagatiba da yira -- o be ben ni saan caaman ye --2 kaw min be Ala ta mago kan. Yirali kaw, a be komi a be danfara don ni "saan waa kelen" ye min be kaw sapitiri 20:1-6 kaw, tuma min na mago senumanw bora kaw la minw be ke jamana caaman fe ani jamana caaman fe, o min be ke ka kaw ": saan waa kelen" je ani wagati daw o kaw. N'an tun ka ni ka saan ni loon kaw kaw ke o koo fila bee la, kiraya saan 3 1/2 tun bena ke kalo saan 1 260 ye ani kiraya saan waa kelen tun bena ke kalo saan 360 000 ye. Nka a be se ka ke ko u fila bee ye tagamasine ye sanni u ka ke kuma yere yere ye, ani kelen be dantigebali da lo yira .surun wagati da ani kaw kelen be wagati dantige nka a ka ca kaw .ka jan wagati da kaw.

Liberal ani Katolikiw ka bayelemabagaw be saan 3 1/2 minw f Daniyeli 7nan na, u b'o jesin wagati min ma Antiyosi Epifani ye ke ke ni Israeldenw ye ani a y'a jini ka Yahutuw ka diinan tunu, k'a ke i n'a f u b'a ke cogo min na, .

o sapitiri ka kongosogo naaninan ka ke Geresi masaya ye, ani Antiyosi Epifani ka ke "biye fitinin" ye, min nana fanga sara a kenin ko ka moko caaman bo yen minw tun b'a fe ka fanga sara. Ani «biye fola saba» minw bora a jefa (v.8), minw jefora ko o ye «masace saba» ye minw bilara a yere kan (v.24), sanfela bayelemabaga daw b'a miiri k'olu tun ye (1) a balimace, Selewusi IV, min fagara, (2) Selewusi IV dence, Selewusi IV dence, Demetirisi a dence (Soliwusi I dence) (V.3). a be se ka ke Heliodorus ye, min ka lapini fe Seleucus tun fagara n'a lapini ye k'a dence fitinin sigi masasigilan na n'a yere ye masace ye -- nka Antiochus Epiphanes lo y'a faga, ale yere lo tun be masasigilan kan ani a be sigasiga ko ale lo ye koow bee laben minw y'a to a sera masaya la. A damine na, n' tun b'a miiri ko o korofli tun bena ke komi a be se ka lamen .ni Antiyosi Epifani tun be jen ni kongosogo naaninan ye sanni ka taga kongosogo ni masaya sabanan koo la. Nka, n'an be miiri koruman, yelifen koka, biye tan nunu lo yirala i n'a fo .wagati kelen , k'a sara liberal ni Katolikiw ka bayelemani na, u be .ka tugu koroko .

Porotestanw ka bayelemabagaw ta fan fe, u fanba b'a miiri ko kongofen naaninan ani a ka masaya min be Daniyeli 7 koka, o be Doromu ka masaya yira ani a be ben kongofen min be sara Yirali 13:1-10 ani sapitiri 17 koka, o min fana tun be ni biye tan ye, u ye laada ani moko ka miiriya la (nka u te ben kelen ma) ko Daniyeli ka "Pahor" lo yira. O bee n'a ta, minw b'o ke, benbaliya te yen k'a fo ko Doromu masaya tilanyoko jumanw lo be yira ni biye saba ye, Pape ye minw "bila duguma." Neyirali fe, Straub ko "Ostro-goths, Vandals ani Bourgonds, bari u tun ye Arianw ye limaniya la." Nka Adam Clarke y'a fo ko: "N'a sara o tun ye, 1.Raveni . 2. Masaya min be .Lombardiw . Ani, 3. O .Doromu mara ."

O ko, Clarke y'a jefa ko: "O .folo a dira Pape, Etiyeni II ma, Pepin fe, Faransi masace fe, saan 755 KRISTA TILE ko; ani o lo tun ye pape ka wagati doko kuntigiw ye. Ofilanan a dira Piyeri senuman ma Charlemagne fe, saan 774. O .sabanan , o Doromu mara , tun be pape bolo, Alako ni wagati ta fan fe, ani a tun be sinsin a kan saan 1914 la.Lewis min ye Ala batobaqa ye ."

(KOLDSI: O laban be weele fana ko Louis I wala Louis le Pieux, dence, ani konabila (814-48 K.T.L.) min tun ye Charlemagne ye i n'a fo Tileben masace. Charlemagne tun ye Karolingi masace ye min tun be Franki mara la, saan 714-814, nka Pape Leo III y'a masafugula don Noweli loon na i n'a fo tileben fan fe masace, saan 800, saan 800 la. of papacy.Tileben tun be Doromu masaya tileben fan bee lo yira sanni a ka tilan koka ni tileben ce.Ani, ka keje ni Karolingi ka miiriya ye, Doromu masaya tun jora doko, a ma ban, Doromu masace ka masaya bolu fe saan 476. O la, Charlemagne the Romanion) ka bo masaya la.

Korofli wera, min be sara .Minbar ka jefoli , a b'a to biye tan ka ke Doromu jamana ka "magistries" tan ye, ani Doromu masace min tugura jamana ko, o kera "biye fitinin" ye, o min jefa, biye fola saba "kora" walima "u bila duguma." A jefoli surun do ye nin ye: Komi "biye" koka fola ye fanga ye, a be komi fura min ka ca, o ye ka biye 'tan' ta k'u ke Doromu Repibliki ka kititigelow ye. O tun ye, ka kuma koroko fe, tan -- fila .lasigidenw , folo la, fila .preteriw , filasegesegelikelaw , ani naani .kititigelow . Doromu sariya tun te masace ka fanga lon pewu; nka, k'a sara a tun be yelela koka ko, a tun be .

o kititigelaw saba -- o .jikuruw n, omasace ka masace , ani .sensori . Nka, a be komi o nefoli te ben jirgona ma sabu a be ko kititigelaw kelen kelen bee la ka taga .suguyaw o ra, mago 10; ani, ni .baji bawaji kategori tun be ni majitiri naani ye, o min ye .masace ka masace ka fila, ani .sensori fila la, o b'a to u bee be ke .segin ko nasaba majitiriw y'u yere mine!

Ogusiti (27 KRISTA TILE ne-14 KRISTA TILE ne), Zuli Sezari dencece, min tun ye masaya ke se ka ke dictateur ye a ka jenamaya bee la saan 44 damine na KRISTA TILE ne, nka a fagara daron, o saan marisikalo tile 15nan na o koson, ani masace si tun te yen min tun lonna ko ka taga se saan 17 KRISTA TILE ne. min yirala ka ban; o ko, Tiberi (saan 14-37 Krista tile la), Kaligula (saan 37-41), Klaudi (saan 41-54) ani Neron (saan 54-68). O ko, keke doni kera sanni Vespasien ka ke masace ye ani a ka sordasiw y'u kelen kelen bee sigi sordasi kuntigiw Galba, Otho ani Vitellius ye. Galba y'a ka baara dabila kalo damado (68-69) ani u y'a faga; Otho (69, zanwiyekalo-awirilikalo), ani a y'a yere faga; Vitellius ka surun (69) -- o saba ye masaya ke kalo 18 jirgona doni kono. Vespasien tun ye Vitellius ni Otho ko, nka saan 68 KRISTA TILE ko, a yere ka sordasiw y'a fo ko ale lo ye masace ye. Tuma min na u ksegira ka ko kono fan fe, a ka sordasiw ni Vitellius ka sordasiw ye jirgona keke ani u ye Vitellius faga, ani Vespasien sanna ka ke masace ye. Nka a tun ye bije kelen doni lo bila, saba te -- o si te jate tarikilonbaga caaman fe, bari u tun ye mago ye minw b'u yere ke masacew ye sanni u ka ke masacew ye ani u tun be ni fanga gwansanw ye. O bee n'a ta, n'an y'u jati, masace seegi doni lo tun be yen ka ko Vespasien ne (o tun be masaya ke ka tugu jirgona ko, nka, sanni u ka masaya ke wagati kelen na) -
- ani ni Zuli Sezari tun ka kan ka jate, mago kanton doni lo tun be yen. O la, Vespasien tun te se ka ke bije tan ni kelennan ye min be "bije fol saba" bila Daniyeli 7:8 kono. Ka fara o kan, ko ka taga se Domisiyan (saan 81-96) ma, an ma fen jugu do ko i n'a fo "bije fitinin" min kofra Daniyeli fe, ani hali ale yere ma mago saba minw tun be yen ka ko o ne, olu bila duguma. O la, o kofoli koo si te ben ni kiraya kuma ye.

O bee la, a be komi an te se k'a ko tigitigi ko 'tan' ni bije fitininw, n'o lo tun lapinina. Ani hali ni "attack fitinin" ko min ka ca, o ye ko a tun be Papaya lo yira, o lonniya te n'a ka gelayaw te yen. a tun ka kan ka "kofi" walima ka "bila duguma," o ye ko a ma bawaji ko fo wagati do la jirgona bennin ko saan 476 la, ani a wulila ka teme tilebenyanfan masaya tineninw kan -- wagati do la "bije tan" bee tun ye fanga ke ni ani keke ye "turhour keke la," ani i n'a fo "turhour" ko do. jirgona kafiriw ka dugu jatamusu ani a be komi o lo y'a to kerecanya ye fanga ko kafiriw kan masaya kono, ani o cogo kelen na, jirgona masace ka "bagan" taganin ko "tjenni na," i n'a fo a fira cogo min na Yirali 17 kono.

NEFOLI: Adam Clarke ko: "Nin [v.24-26 ka bije fitinin] te se ka jasin mago si ma ka ne wala ka jasin jirgona ka papew ma." Ani tugun: "Ni papa ka fanga, i n'a fo bugun walima wagati fanga, lapinina yan, min ka ca a la, (ani an b'a ko o fanga dira saan 755 la Pape Stephen II ma, Pepin fe, Faransi masace fe,) ka saan waa kelen ni keme fila ni biwawaji jati ka ko o la, an be na ni saan 2015 AD ye." Hali n'a ko: "Ne te sinsin o loonw kan ani n' te kuma kuncu o loonw na," a be kuma numan fo u koo la a ka kumaw na 8:14 koo la, i ko an bena a kowaji tugun kofe.

Kiraya kuma - Masayaw

Daniyeli sapitiri 8nan

1. Sagaden ni bakɔɔɔ lo b'u yira: Daniyeli y'u ye a ka yelifen filanan na, min jɛfɔra verise 1-8 kɔɔɔ ani a yirala verise 15-25 kɔɔɔ.

"Sagaden ... tun be ni biɛ fila ye: biɛ fila nunu tun ka jan, nka kelen tun ka jan ni tɔ kelen ye, ani min tun ka bon, ale bɔra kɔfɛ." "Bakɔɔɔncɛ bɔra tileben fan fɛ . . . ani . . . biɛ puman tun b'a jɛw cɛ." "A ka fanga sɔɔ tuma min na, biɛ belebele karila, biɛ naani bɔra a kɔɔ na ka taga sankolo fiɛ naani fan fɛ."

"I ye sagaden min ye, biɛ fila tun b'a la, o ye Mɛdi ni Pɛresi masacɛw ye. Bakɔɔɔ cɛman min ka gwɛɛ, o ye Gɛresi masacɛ ye, biɛ belebele min b'a jaa cɛ, o ye masacɛ fɔɔ ye. Min karira, masaya naani lɔra a kɔɔ na, masaya naani bena wuli, n'a ma fanga sɔɔ a la."

A be se k'a ye ko olu be taga ni kongosogo filanan ni sabanan ye ani masaya minw kofɔra Daniyeli ka siko fɔɔ la, sapitiri 7nan na. fila masaya, min be sɔɔ ni liberal ani ɔɔmu Katolikiw ka bayɛɛmabagaw ka miiriya ye, ani a be ben ni verise wɛwɛw ye, u y'u janto minw na. O la, o kɔɔ ko kongofɛn naaninan min kofɔra sapitiri 7nan na ani Nabukodonozɔri ye siko min kɛ sapitiri 2nan na, o ja senw n'a senkunnadenw, o tun be tagamasijɛ ye tijɛn na, .ti Gɛrɛkikan na, nka .ɔɔmukaw masaya.

Sagajigi biɛ fila be Mɛdikaw ni Pɛresikaw ka fanga yira. A daminɛ na, Mɛdikaw lo tun be kuntigiya kɛra ani kɔfɛ, Pɛresikaw fana ye kuntigiya kɛ.

Bakɔɔɔncɛ ka "biɛ kelen min be mɔɔw jɛɛ na" o tun ye Gɛresi masacɛ fɔɔ ye, o min tun ye Alekisandiriba ye. A karila Alekisandiri ka saya fɛ saan 323 KRISTA TILE jɛ "Biɛ naani minw bɔra a kɔɔ na, olu b'a ka masaya tilaninw yira a sanin kɔ a ka sɔɔdasi kuntigi naani cɛ. O mɔɔw ra, minw barika ka bon, o ye Pitoleme ye, min tun ka Misiran jamana di a ma, ani Selewusi fɔɔ, min tun ye Siri ni kɔɔɔnfan bɛɛ ta ye.

2. Bakɔɔɔnmuso ka «Biɛ fitinin» min lɔnna: «Biɛ fitinin dɔ bɔra o dɔ la [sanfɛ biɛ naani dɔ la], min bonyana ka taga woroduguyanfan na, ani kɔɔɔ fan fɛ, ani jamana nɔɔɔman fan fɛ» (v.9). A n'a ka tijɛniw jɛfɔli be taga jɛ fɔɔ ka taga se verise 14 ma, ani jɛfɔli wɛwɛw be sɔɔ verise 23-27 kɔɔɔ, k'a daminɛ ten: "Ani saan 1914 la." wagati laban o ta masaya ra, ni mɔɔjuguw ka caya, masacɛ dɔ bena wuri, min jada ka jugu, min bɛ kuma dibimanw faamu. A ta se bagaya bena bonya, nka a yɛɛ ta se bagaya tɛ, a bena kabakoya kɛ ka cɛnri kɛ, ka se k'a sago kɛ; a bena barakatigiw ni mɔɔ saninmanw bɛɛ halaki.»

Ni mɔɔ kelen sɔnna o ma, o be kuma Antiyɔsi Epifani lo koo la, min tun ye Siri ni kɔɔɔ fan fɛ masacɛ Selewusi fɔɔ mamaden ye. A y'a jini ka Ezipiti mara mine ani ka taga kɔɔɔ fan fɛ hali bi a ka .

fanga, ani Palesitini fana, ni jijali kerengerennin ye ka Yahutuya halaki ani ka kafiriw sigi o laban na. A ye jamana senuman n'a כוכי senuman lakolon cogo min na, o תפורה tariki כוכי saan 1914 sapitiri כוכי כוכי כוכי. 1 Makabekaw ani Yusufu ka kitabu כוכי, Yahutuw ka kelew . , gafe כוכי, 1:1-4.

K'a ta כוכי saninman כוכי wagati ma ka taga a bla a saniya wagati ra, o tun ka kan ka ke «כוכי ni wulafe wagati waa fla ni כעמ saba ye» (v.14, 26). O כוכי tun be se ka ke כוכי 2 300 ye ani wulafe 2 300, o כוכי, tile 2 300; walima a tun be se ka ke כוכי bεε lajennin ye ka fara wulafew kan, o la, tile 1 150 -- wulafe ni כוכי min be ben tile kelen ma, i n'a כוכי Zenezi 1. Tariku sebew b'o laban lo kanu. Yusufu y'a כוכי Antiyosi Epifani koo la ko: "A ye Alabatosoba fana תינ, ka saraka min tun be to ka כוכי loon o loon, o lab כוכי saan saba ni kalo כוכי" (Kelew , 1, 1:1), -- min tun be se ka ke "jateden koorinin" ye tile 1 150 כוכי, walima saan saba, kalo fila ani tile tan sabu a tun ka ca ni saan saba ye. Ani fana, ka כענ ni 1 Makabew ka kitabu ye (sapitiri כוכי ni 4nan), saan saba ni כוכי lo כעמna ka כוכי wagati min na kafiriw ka sarakabolan כוכי לbra Zeruzalemu Alabatosoba כוכי כוכי ka taga se Zuda Makabe ma, min tun ye Yahutuw ka faso kanubaga ye ani כעבולo כעמכוכי ye, ale sera ka don Zeruzalemu, saniya כוכי senuman na, ani ka Yahutuw ka batoli lasegin sariya ma ani tuma bεε, k'a כוכי Antiyosi Epifani tun be כוכי fan כע ka taga bololafenw כוכי ani a sara כוכי min na כוכי a כעnin כוכי ka Zuda Makabe ka koo juguw כעn.

A ka כוכי k'a כוכי ko sapitiri כעmenin ka "כוכי fitinin" .ti se ka ke nin sapitiri ka "כוכי fitinin" ye. O koo כוכי כעma, כוכי כוכי kongofen naaninan ka כוכי tan כעma, o min be כוכי ka masaya yira, ani filanan כוכי kongofen filanan ka כוכי naani כוכי la kelen na, o min be Grekiw ka masaya yira ani a be ben kongofen sabanan ma min kofra sapitiri כעmenin na. כוכי ka masaya tun ye masaya tan lo ye minw tun be yen o wagati la. Grekiw ka masaya tilanna ka ke faan naani ye. O naani tariku laban na, Antiyosi Epifani nana כוכי la (8:23) -- saan 175 כוכי KRISTA TILE כע -- saan 148 Alekisandiriba sanin כוכי saan 323 KRISTA TILE כע, ani saan 137 sanni a ka masaya כוכי laban (Ezipiti) ka mine (Ezipiti) min tugura כוכי fε saan 30 KRISTA KRISTA TILE כע, saan 30 KRISTA TILE כע, saan 148 K.T.L. saan 10 Antiyosi Epifani sanin כוכי).

KOLDSI: Ka kuma Adam Clarke koo la tugun, a ye nin kuma nin כוכי verise 14nan na: "Hali ni kumaden כעכע lo, a ka ke waa fila ni כעמ saba wulafe ani כוכי . , o bεε n'a ta, ne b'a miiri ko . kiraya loon ka kan ka faamu yan, i n'a כוכי a be כוכי kira nin כוכי כעכע la cogo min na, ani a ka kan ka כוכי caaman yira saanw . N'an y'o saanw jati ka כענ ni bakochon yelifen ye, (Alekisandiri ye Azi mara keke,) o tun ye . . . saan 334 KRISTA TILE כע; nimכוכי waga fla ni כעמ saba saan 100 k'a ta o wagati ma, o bena se saan 1996 ma K.T.L., . . . O bena an surunya wagati la min kofra [sapitiri 1nan כוכי]. vii.25, where see the note." O la, a bena ke komi a b'a כע ka la a la ko כוכי senuman saniyali be taga ni wagati כוכי ka fanga כוכי ye papaya כע. O כע lapini ye k'a yira ko a be כוכי o ma, nka a b'a כע ka כוכי כעכע misaliya כוכi di.

Medika Dariyusi ka masaya saan fɔɔ la, Kalidekaw ka masaya kun na (saan 538 ɔɔɔɔ KRISTA TILE ɔɔ), Daniyeli y'a faamu gafew fe (a be komi 2 Tilew Kibaru 36:21 ani Zeremi 25:11-12; 29:19) ko Babilonekaw ye Zeruzalemukaw mine ka taga n'u ye saan 1914 la. min tun bena dafa yanni dɔɔni. O kera fenba ye min tun be a fe, ka delili ni delili caman ke, ni «sun, ani bɔɔɔfani, ani buguri ye» (v.4). O la, meleke Jibiriyeli cira ka taga koo werew fɔ a ye minw tun fɔra a ka mɔɔɔw ye, minw tun ma jati saan bi wolonwula minw kera jɔnya la (v.20-27). Olu tun bena taga se, a be komi, fɔɔ ka taga se Krista ka wagati ma, ani u tun be ɔɔɔ i n'a fɔ "ɔɔɔkun biwolonfila" (a ka ca a la, u b'a miiri ko ɔɔɔkun biwolonfila lo, wala saan 490), u tilanin lo wagati saba la, o ye saan wolonfila, 62 ani kelen -- wala saan 49 ye. Ani wagati dɔ la min ma fɔ .kɔfe "min mɔɔna, masace" (a be komi Krista), tun tigera ɔɔɔkun 70nan "cemance" la (o kɔɔ, ɔɔɔkun min be tugu "wolonfila" kɔ ani o kɔ "ɔɔɔkun biwɔɔɔ ni fila"), dugu ni Alabatosoba ("kɔɔ senuman") tun bena halaki tugun -- "Ti le dent a" fe (the people of the Romanvi masace min kera ɔɔɔmu masace ye kɔfe, ale lo ye Zeruzalemu ni Alabatosoba halaki saan 70 Krista tile la).

Yahutu minw tun be jɔnya la, olu ka kɔsegi ani Alabatosoba ni Zeruzalemu lɔli koo la, sariya naani lo tun be yen: (1) Ka ben . Sirusi min ka bon, saan 536 KRISTA TILE ɔɔ (Esidirasi 1:2-4; 2 Tilew Kibaru 36:22-23); (2) Dariyusi belebele (Isitasipi) lo y'o sebe, saan 519 KRISTA TILE ɔɔ (Esidirasi 6:1-12); (3) Aritaserisesi Lɔngimanu fe, saan 458 walama saan 457 KRISTA TILE ɔɔ (Esidirasi 7:7,11-26); (4) Aritaserisesi fe tugun, saan 445 KRISTA TILE ɔɔ (Neemi 1:1; 2:1-8).

N'an y'a damine saan 26 la, Krista ka batemu saan, Nii Senuman y'a mɔɔni ani k'a yira Isirayelidenw na ko Ala Dence, Yuhana 1:31-34 (tuma min na a tun be ni saan 30 ye, Luka 3:21-23, a wololon tun ma teme saan 4 kɔ KRISTA TILE ɔɔ ka keɔne n'an ka Gereki ka jatedenw ye). 62 ɔɔɔkun saanw na), an be se saan 457 KRISTA TILE ɔɔ, Aritaserisesi ka sariya fɔɔ (masamuso Esiteri dence, Esiteri kitabu kɔɔ) -- min be komi a ye kɔɔ kɔ ka teme fɔɔw kan. A fana be se ka fɔ ko Krista gwengwera yiri kan saan 3 1/2 ɔɔɔɔ kenin kɔ a yere ka cidenya baara kɔ, wala Daniyeli ka ɔɔɔkun 70nan cemance la tuma min na a tun bena "layidu barikaman sigi ni mɔɔɔ caaman ye." A saya kosɔɔ, a kera "layiri kura cemancela ye" (Eburuw 9:15, ani a fɔra Yahutuw ye yɔɔɔ bɔe la "ɔɔɔkun" 70nan saan 3 1/2 tɔw la, dɔɔni o kɔ, a dira siya were mɔɔɔw ma i n'a fɔ Yahutuw -- "Yahutuw fana ma fɔɔ,1 .).

MIN tun bena ke, o tun bena dafa cogo kabakoman na .kiraya kuma hali n'a tun dira saan 1914 la.saan kemekulu 2nan KRISTA TILE ɔɔ i n'a fɔ liberalw b'a fɔ cogo min na, sanni u ka .saan kemekulu 6nan KRISTA TILE ɔɔ i n'a fɔ Daniyeli ta kitabu yere b'a fɔ cogo min na. Cogo si te yen o be se ka ke .a be se ka ke sebera kɔfe tijen lo!

O ɔɔɔɔɔ BE YEELLEN kɔ ɔɔyirali 2nan ni 7nan na fana, sankolo masaya sigi wagati koo la ɔɔɔmu masacew ka wagati la. Sabu Kirisita min tun gwengwenna yiri ra ɔɔɔmu jamanatigi ɔɔnsi Pilati ta masaya kɔɔ, saan 30 Krista tile la, ka kunu ka kɔ saya la tile saba o kɔ, ale yeɔɔla sankolo la, sankaba dɔ y'a mine ka kɔ adamadenw ɔɔe na, tile 40 a kununin kɔ (Kew. 1:1-11 laɔe). A be komi ale lo "nana ni sankolo sankabaw ye . . . ka taga mɔɔɔ kɔɔw fe," ani "a ye . . . fanga ni kɔɔɔ ni masaya di a ma, walisa siyaw bɔe, siyaw bɔe ani kaanw bɔe ka baara ke a ye: [min ka] fanga be to abada .

fanga min tena tunu [i n'a fɔ dunuɓa masaya minw tun be yen ka kɔn o ɲɛ, olu tun b'a ke cogo min na], a ka masaya fana tena halaki» (7:13-14).

Sapitiri 7nan

Kiraya kuma - Keleba dɔ . Daniyeli sapitiri 10-12

1. Suraya 10nan: «Pɛresi masace Sirusi ta masaya san sabanan na, [o tun bena ke saan 534 ye ka kɔn Krista tile ɲɛ], ko dɔ yirara Daniyeli ra» min ɲesinna «keleba dɔ ma» (v1-2). Ani, sapitiri 10nan, 11nan ani 12nan be baara kɛra n'o ye. A fanba be sapitiri 8nan ni 9nan fara a kan, ka kuma masaya naaninan ta ko dɔw kan, ka sapitiri 7nan ta ko dɔw yiriwa. Meleke dɔ cira ka taga Daniyeli fe, janko a ye "min bena ke i ta mɔɔw kan lon labanw na, a k'a faamu, sabu yelifen bena ke lon caman na" (1:1). A kunba la, a be komi sapitiri 10nan ni 11nan be kuma koo dɔw koo la minw tun bena Gɛresi masaya ban, ɔɔmukaw ye Siri mara ben ani o kɔ, Ezipiti mara ben saan 63 KRISTA TILE ɲɛ ani saan 30 KRISTA TILE ɲɛ. O tun bena ke "tile caaman" yelifen yiranin kɔ. Ani, mɔɔw b'a miiri ko sapitiri 12nan be kuma wagati laban koo la, wala a be kuma tariki koo labanw lo koo la. A be se ka ke ko sapitiri 11nan laban na, tagamasijɛ dɔw be kuma eschatologie koo la fana.

2. Sariyasen 11nan: Nin sapitiri kɔɔ, an be Mɛdi ni Pɛresi ni Gɛresi masayaw ka tariki n'u ka benni jaaw yira Daniyeli la -- nka tuma min na a be komi Mɛdikaw tena sigi masaya la tugun, ani masaya be Pɛresiw ka masaya la ka tɛmɛ Mɛdikaw kan. Daniyeli y'a fɔ a ye ko: «Masace saba wɛɛ bena wuli Pɛresi jamana na, masace naaninan bena ke nafolotigi ye ka tɛmɛ tɔɔw bɛɛ kan.

O FɔRA Pɛresi masace SIRUS ka saan SABANAN NA, walima saan 534 KRISTA TILE ɲɛ, tuma min na a tun be ni saan naani wɛɛ ye ka masaya ke, an ka "Daniyeli ka kitabu" labenni fɔɔ kɔɔ, a tun be jati ko ale lo ye mɔɔ saba nunu fɔɔ ye. O kɛra sabu u tun b'a miiri ko Smerdis (min be weele fana ko Bardiya, ani a tɔɔ sebera o cogo la tablo dɔ kan min nɔɔnin be laben min kofɔra sisan) tɛ se ka jati masace ye sabu koo nunu kosɔn minw kofɔra saan 1914 la.Kolɔnbi ka gafe kura:

"Smerdis, dc528 BC, Sirusi Belebele dence filanan, Pɛresi masace. A be weele fana ko Bardiya. A fagara a balimace Kambizi II fe, min ye fagali gundo mara. Patizitesi, Kambizi ka masaso marabaga min tun be Magi, o ye Kambizi bɔ fanga la ka taga n'a ye a yɛɛ ka campaput kɔɔ Ezipiti jamana na). a y'a yɛɛ ke Smerdis ye ani a y'a fɔ ko a ye masace ye kalo wolonfila masaya kɔ, Smerdis ngalonman benna (saan 521 KRISTA TILE ɲɛ) ani a ye Dariyusi faga.

Nka, n'u ye Smerdis (walima Bardiya) ngalonman jati i n'a fɔ a fɔra cogo min na sanfe, Sirusi tun tena jati masace saba nunu cema minw tun ma wuli fɔɔ Pɛresi jamana na, ani o saba tɔɔw, ani o kɔ, a naaninan, tun bena ke nin cogo la:Kambizisi II (saan 530-522 KRISTA TILE ɲɛ n'an be baara ke ni tablo min kofɔra sanfe loonw ye),Smeridisi (522 KRISTA TILE ɲɛ),Dariyusi Hisitasipi (saan 522-486 KRISTA TILE ɲɛ), ani Serisesi fɔɔ (saan 486-465 KRISTA TILE ɲɛ).

I ko a fɔra cogo min na laben fɔl kɔkɔ, .Serisesi fɔl tun ye Pɛresi masace nafolotigiba ani fangatigi ye ka tɛmɛ bɛɛ kan .
-- n'a kɔkɔ Esiteri ka kitabu kɔkɔ, Asuerus lo. A ye Geresi keɛ nka a ye see kɔkɔ Salamisi (saan 480 KRISTA TILE
ɲɛ), o ye Pɛresi jamana bila ka dɔkɔya ani Geresi ka fanga kɔkɔ fɔkɔ a laban na Pɛresi benna Geresi masace
Aleksandiriba bolo saan 330 KRISTA TILE ɲɛ Pɛresi masace minw tun be mara kera a ka dɔkɔya wagati la, i ka
tablo laɛ min kofɔra ka ban.

VERESE 3 ANI 4 BE KƆ ALEKESANDERI BELEBA n'a ka Grɛki masaya koo la. Tuma min na a sara
saan 323 KRISTA TILE ɲɛ, a ka masaya ma kɔkɔ a bɔkɔnw fe nka a tilanin lo a ka sɔkɔdasi
kuntigiw ce minw tun be se kosɔbe -- minw tun be se kosɔbe, olu tun ye Seleucus I Nicator ni
Ptolemy ye, minw ye Siri ni kɔkɔ fan bɛɛ mine, ani Ezipiti ni Libi ni Etiyopi (seben 34nan laɛ),
dynasties in the who, 63 KRISTA TILE ɲɛ ani saan 30 KRISTA TILE ɲɛ, ani u be fɔ nin sapitiri
kɔkɔ ko «kɔkɔdugu masace» ani «kɔkɔdugu masace».

ɲɛfɔli 5nan ka taga se 20nan ma, o be jɛnɔkɔnya min kera woroduguyanfan "masace" ni "kɔkɔfela
masace" ce, o lakali fɔkɔ ka taga se wagati min na Antiyɔsi Epifani kera "kɔkɔfela masace" ye.

VERISE 21 KA TA 35 la, o be kuma Antiyɔsi Epifani ka wagati koo la, ani a ka
jɛnɔkɔnya ni "kɔkɔdugu masace" ani Yahutuw ye Paɛsitini jamana na, "layidu" kɔkɔ ni
Ala ye -- "layidu" min kofɔra verise 22 ani 32 kɔkɔ. Oniyasi 3nan, min fagara ka keɲɛ ni
2 Makabew 4:33-38 ye. "Kitimu kurunw: verise 30nan na, lɔnnikelaw ka benkan fe, u
lɔnna k'u ye Ɔkɔmu kurunw ye. Bayɛɛmani fila ɲɔkɔn (Moffatt, ani Goodspeed) be ni
Ɔkɔmukaw wala Ɔkɔmukaw ye. ("Kitimu" tun be fɔ fɔl Sipiri gun kan, nka a fɔcogo
nana jɛnsɛn ka taga kɔkɔ wɛrɛw la Mediter wecrost Andrane a) a be Ɔkɔmu ka koow
lakali ka gwe tariki kɛrɛnkɛrɛnnin dɔ la min y'a to Antiyɔsi Epifani y'a ka keɛ dabila
Ezipiti keɛ la ani a kɔsegira Siri jamana na, nka a ye Israɛldenw hake ta a kɔsegitɔ a ka
jamana na, ka kɔkɔ senuman kɔkɔ ani ka saraka jɛnita min tun be ke tuma bɛɛ, o bɔ
yen i ko a fɔra cogo min na verise 30 ani 31 kɔkɔ.

N'a kɔkɔ verise 32 ka taga se 35 ma, o be kuma Makabew ka wagati lo koo la. Ɔkɔ b'a miiri ko verise 35nan
fana ye kɛrɛcɛnw ka wagati yiracogo dɔ ye -- n'a kɔkɔ fɔl la, a be taga Gerɛkiw ka sebaɲaya laban wagati la i
n'a fɔ a tɛmɛna Ɔkɔmukaw fe cogo min na, nka a be taga tariki laban wagati la. Nka dogmatisme fana .pro
walimakɔn a be komi hakilitigi tɛ.

ɲɛfɔli 36 KA TA 39 la, u kɔkɔ fɔra cogo caaman na -- Ɔkɔ b'u ɲɛsin Ɔkɔmu ma -- a masace
(masaceba). Ɔkɔ b'u ye kɔkɔ i n'a fɔ Antiyɔsi Epifani ka ɲɛfɔli min be taga ɲɛ ani a be
jɛnsɛn -- hali n'o be se ka ɲɛsin sɔkɔdasi ɲɛmɔkɔ dɔ ma min cira masace fe. N'a kɔkɔ verise
37nan be Tamuzi wala Adonis batoli kɔniya kɛrɛnkɛrɛnnin na, a fɔra ko o tun be musow
diyabɔ kɛrɛnkɛrɛnniya la, ani kɔkɔ ka ala wɛrɛw ta fana. A tun bɛna a jigi la jamana wɛrɛ ta
ala dɔ ta demɛ kan o kɔ ra (v.38-39).

VERISE 40 KA TA 45 la, o fana kɔkɔ fɔra cogo caaman na, Ɔkɔ b'a miiri ko "ale" min be verise 40 kɔkɔ, o be kuma
"masace" lo koo la min kofɔra dakun tɛmɛnin na. O ye tiɲɛn ye wo, tiɲɛn tɛ wo, o tun be se ka ɲɛsin Ɔkɔmu masace
wala a ka sɔkɔdasi kuntigi ma min tun be Ezipiti ni Siri jamanaw na ani n'a kɔkɔ o lo tun be kera .

(Palesitini fana b'o la), min kelela kelen ye "kɔɔɔɔfela masace" ni "kɔɔɔɔfela masace" fe (o te Antiycsi Epifani ye hali bi) o wagati la, o fila labanw ka sebgaya tun be jini ka teme ɔɔɔmu fe. ɔɔw b'a miiri k'o be kuma, hali tagamasijne sira fe fana, n'a ma ke pewu, wagati laban koo la -- ko "ale" min be verise 40 kɔɔ, o be kuma Krista jugu lo koo la (min be jati ko Sutana ka adamaden baarakelaba lo Yirali 20:7-10 kɔɔ), ani ko tagamasijne sira fe, "kɔɔɔɔfela" ni "kɔɔɔɔfela" masacew b'a yira. Nka, o be lɔɔɔɔ dɔ di ka bɔ jogo la n'u ka jeyiraliw ye fɔɔ ka na se bi ma Daniyeli ka kitabu kɔɔ. Ani, "laban wagati" min be sɔɔ verise 40nan na, a be komi o be Grekiw ka masaya laban lo kofɔra sabu a jɔɔ labanw be donna ɔɔɔmu ka mara kɔɔ. Nka ɔɔɔmukaw ka kuntigiya tun tena ke gwelɔyaw banni ye Daniyeli ka siyamɔɔw fe.

Sariyasen 8nan

Dunija laban wagati

Sariyasen 12nan

1. Verise 1-4: Min ka jugu ka teme o beɛ kan, o tun bena na fɔɔ -- Yahutuw ka jamana laban, nka a mɔɔw te, minw tun bena kantigiya ke Ala ye, hali n'u tun be se ka sa u yere ma, walima juguw bolo, bari sukununi tun bena ke ka sara banbali sɔɔ -- "jɔɔnamaya banbali" min be mɔɔgɔ tilenninw ma, ani min te mɔɔgɔ tilenninw ye. Layidu kalan bena ke wagati laban na (Yuhana 5:28-29; 6:39,40,44,54; 11:24; 1 Korantikaw 15:20-24).N'a sɔɔ o ye verise 4nan ka "laban wagati" ye . N'o lo, n'a sɔɔ verise b'a fɔra ko sapitiri nin kɔɔkɔw beɛ te se ka faamu sanni o wagati ka se. N'a sɔɔ o lo ye tijen ye, sanko ni loonw lo, u jɔɔfɔra cogo dɔ la min be mɔɔgɔ kabakoya. Sabu hali Kirisita, tuma min na a tun be dugukolo kan, a tun t'a lɔn wagati laban bena ke wagati min na (Matiyu 24:36), ani kabini o wagati, a m'o yira.

2. Verise 1nan tugun: O be kuma "geleya wagati lo koo la, min jɔɔɔn ma deli ka ke kabini siya dɔ tun be yen fɔɔ ka na se o wagati ma." Ani o cogo la, Yezu ye Zeruzalemu halakili ni Yahutuw ka mara laban jɔɔ (min kera saan 70 la): «O wagati la, tɔɔɔba bena ke, min jɔɔɔn ma deli ka ke kabini dijne damine na fɔɔ ka na se bi ma, min jɔɔɔn tena ke tugun abada» (Matiyo 24:21). O kama, a be se ka ke ko Yezu ni Daniyeli tun kaan be koo kelen lo ma. Yezu ye cikanw di a ka kalandenw ma minw be Zeruzalemu ani Zude mara la, u ka boli ani ka keje ni Ewuzebi ka fɔta ye.Egilizi ka tariki , «u bɔra dugu kɔɔ ka taga sigi dugu dɔ la Zuruden baji kɔfe, min be weele ko Pela» (Gafe sabanan, sapitiri 5nan). Mikayeli, "melekeba" (Zude 9), min kofɔra ka ban Daniyeli 10:13,21 kɔɔ ko Ala be baara ke n'a ye koo gwelɔw na, mɔɔgɔ min be Daniyeli kalanna, ale y'o jɔɔ ko "kuntigiba min be lɔ i ka mɔɔw denw kɔ na," ani a b'a jigi la a kan ko "o wagati la [min kofɔra nin sapitiri kɔɔ], Ala bena Mikayeli demɛ tijen na." Ani, n'a sɔɔ u y'a ta baara la walisa ka mɔɔgɔ senumanw demɛ u ka boli ka taga Pela tuma min na Zeruzalemu tun bena halaki.

3. Verise 5-7: Tuma min na Daniyeli y'a jininga ko: "A bena ke fɔɔ tuma jumen .nin kabakow laban ?" a fɔra a ye ko "o bena ke wagati kelen, wagati kelen, ani wagati tilance; ani tuma min na o ka .jama saninmanw ka fanga tijeni laban , o koo nunu beɛ bena ban." A te se ka ke ko kuma be fɔra koo kelen lo koo la i n'a fɔ a fɔra cogo min na 7:23-28 kɔɔ.

a tun ye tagamasijne dɔɔn lo ye min be kuma mɔɔɔ dɔ koo la .banbali o bee n'a tadan duration -- min te men fɔɔ ka taga se wagati laban ma. A be se ka jɛsin wagati ma fɔɔ ka taga se Yirali 11:14 ma, tuma min na "Duniya ka masaya kera an Matigi n'a ka Krista ka masaya ye" -- o min, a be se ka ke ko a be kuma kerecanya ka see sɔɔɔli kan kafiriw kan Ɔɔɔmu masaya kɔɔɔ ani a ka tɔɔɔba fanga min tijena saan kemekulu 4nan na KRISTA TILE kɔ.

4. Verise 8-9: Nka, Daniyeli ko: "Ne y'o men, nka ne m'a faamu. O tuma na, ne y'a fɔ ko: «Ne matigi, nin koo nunu bena ke mun ye? fɔ ka taga se dunuɔa labanwagati ma , " Yala o ye laban ye min kofɔra verise minw kɔɔna ka kɔn o jɛ, a be komi sanni wagati ka se, wala o lo be se ka fɔ verise 2-4nan na, min be komi wagati laban lo?

5. Verise 10nan: Daniyeli y'a fɔ tugun ko: "Mɔɔɔ caaman bena u yere saniya, k'u yere gwɛ, k'u yere saniya, nka mɔɔɔjuguw bena kojugu ke, mɔɔɔjugu si tena faamu, nka hakilitigiw bena faamu." N'a sɔɔɔ o te kuma gundo koo minw bee yirala Daniyeli la, u bee faamuyali ma, sabu ale yere tun m'u bee faamu. Nka a ka kan ka jɛsin faamuyali ma fɔɔ ka se k'a lon ko dugawu laban be sɔɔɔ kantigiya fe Ala fe, ani o dɔɔɔn lo fe, hali n'a be ke dugukolo kan jɛnamaya yere lo ye. Sabu saya te laban ye i ko a yirala cogo min na verise 2nan ani 3nan na.

6. Verise 11-13: O kumaw jɛsinna wagati dɔw ma tugun, minw kɔɔɔ fɔra cogo caaman na, sabu kunnafoni caaman te yen minw be se ka ke sababu ye ka kɔɔɔɔli sifa bee ke tijen ye. Ani, o bee n'a ta, a be komi n'a sɔɔɔ u tun t'a miiri ko Daniyeli bena o kɔɔɔ faamu tigitigi. A fɔra a ye ko: «Nga taga .fɔɔ ka taga se a laban ma ; sabu i bena nenekiri, ka lo i ta yɔɔɔ ra; tile laban na . " N'a sɔɔɔ a ka "lafijne" tun bena ke a saya n'a kununi ce, o wagati la, a tun bena lo min tun bena ke a ka "yɔɔɔ ye, tile laban na" -- n'a sɔɔɔ wagati laban na dugukolo kan, tuma min na Krista bena na suuw kunu, i n'a fɔ yɔɔɔ minw kofɔra sanfe ka baro ke verise 1-4 kan.

Nka «laban wagati» min be sɔɔɔ verise 4nan na, o te se ka ke wagati minw kofɔra verise 11-12nan na, u banni ye, i n'a fɔ nin cogo la: «Kabini wagati min na saraka jeninin be lo yen tuma bee, ani fen haramunin min be mɔɔɔw tijne, o bena ke tile waa kelen ni kemɛ fila ni kɔɔɔnɔnɔnɔn ye. tile waa kelen ni kemɛ saba ni bi saba ni duuru.» N'o tun lapinina k'o suma ni wagati laban ye dugukolo kan, o tuma na, mun na Yezu, k'a to dugukolo kan, a m'a lon a bena na wagati min na tugun (Matiyo 24:36)?

Faan wɛɛ fe, n'a .tun bi min tun lapinina o kama, a damineyɔɔɔ tun ye mun ye -- o ye "saraka jenita tuma bee" boɔli ye ani "fen haramunin min be mɔɔɔw lakolon" sigi? (1) Yala Antiyɔsi Epifani ye Zeruzalemu Alabatosoba kɔɔɔ saan 168 KRISTA TILE jɛ wa? Walima (2) min kera Zeruzalemu ni Alabatosoba halakili koo la Ɔɔɔmukaw fe (Matiyo 24: 15-18), a be komi foɔ tun ye o tagamasijne ye wa? Walima (3) yala "fen haramunin min be mɔɔɔw lakolon" tun ka ji ka faamu "fen o feen kɔɔ na .

ka, walima ka sigi ka Ala ka sariyaw keɛ, a ka batoli, &c.," i n'a fɔ Adam Clarke ni mɔgɔ wɛrɛw y'a fɔ cogo min na? Ka fara o kan, n'o laban lo, kɔfɛ koo juman lo tun lapinina kunnafoɔni minw dira Daniyeli ma, ani an ka ni k'o lɔn cogo di?

Ani fana, an be ni laban loon fila ye -- tile 1 290 ani tile 1 335, tile 45 danfara, walima kalo kelen ni tilan. Yala o koow be laban wagati damine n'a laban lo yira, wala fɛɛn wɛrɛ lo? Ani, yala u ka ni ka jati i n'a fɔ loon yɛrɛ yɛrɛw, wala u ka ni ka faamu i n'a fɔ loon min be saan kelen lo yira i ko Ezekiyeli 4:6 kaɔɔ ani n'a sɔrɔ kiraya kuma wɛrɛw la wa? A ka ke cogo o cogo, o jatedenw tɛ se ka wagati laban yira dugukolo kan n'u daminena ni saan 168 KRISTA TILE nɛ wala saan 70 KRISTA TILE nɛ. Walima, n'an be tugu saan 70 kɔ, o tun bena an bila saan 1360 ani saan 1405 dɔrɔn lo la. Nka, n'u be wagati laban lo yira dugukolo kan, .koo min kɛra ka ban, n'a be yen, o be damineyɔrɔ yira ., walisa an k'a lɔn ko laban be surunyana i ko mɔgɔ caaman y'a fɔ cogo min na saan kemekulu caaman kaɔɔ ani ko an ka wagati la, mɔgɔ caaman be sinsin a kan kosɔbe wa?

Nka, ni laban loon minw kofɔra sanfɛ, u tɛ wagati laban tagamasijɛ ye, u be mun lo yira ani an ka ni k'o lɔn cogo di? Ani fana, "fɛn haramunin min be mɔgɔw lakolon" min be ke damine loon ye, o ye mun lo ye? Adam Clarke y'a fɔ ko: "Adrian ka batoso, min lɔra Ala ka batoso kaɔɔ na Zeruzalemu [saan 135 kaɔɔ K.T.L.], Sofiya senuman ka legilizi yeɛmana ka ke Muhamediw ka misiri ye [saan 1453 K.T.L.], &c., &c., o be se ka weele ko .fɛn haramuninw, minw be yɔrɔ lakolon ke. N'a sɔrɔ Muhamadiya be se ka ke fɛn haramunin ye; min bɔra saan 612. N'an y'a jati .saan waa kelen ni kemɛ fila ni bi kaɔɔnɔnɔn, v.11, k'a ta o wagati ma, a bena an jigi ka taga saan 1902 la, wagati min na an be se k'a miiri ka bɔ nin jatebɔ la, ko KIRA NEMDGO ka diinan tɛna se sɔrɔ tugun duniya kaɔɔ, bi saan 1825, yɔrɔ ka jan min na .biwolonfila ni wolonfila saanw." Ni Adam Clarke tun be se ka kɔsegi dugukolo kan bi, a tun bena mun lo fɔ a ka "n'a sɔrɔ" koo la min kɛra a saan 160 ni kɔ ye nin ye?

O tun ye "n'a sɔrɔ" dɔrɔn lo ye, nka, a ma fɔ i n'a fɔ sigasigali. Nka Straub, a ka .Bibulu segeɛgeɛri, nɛɛ 129-32nan na, wagatiw beɛ sebera ka nɛ, "a be se ka ke," "n'a sɔrɔ," wala "n'a sɔrɔ" si tɛ yen ani a be na ni loon laban ye min ye "saan 2370 kaɔɔ ye KRISTA TILE kɔ." O kama, an b'a ka kumaw segikanni dɔ fara a kan sisan, k'an janto barikantanyaw n'u ka benbaliyakow la.

Sariyasen 9nan

Straub ka "Segeɛgeɛri" segeɛgeɛli.

FɔLD: (1) Ka ban k'a to an hakili la ko 2300 "wulafɛ ni sɔgɔma" min be sɔrɔ 8:13-14 kaɔɔ, o kɔrɔ be se ka ke tile 1 150 ye ani a be kuma yɔrɔ senuman lakolon wagati ma ani "saraka jeni tuma beɛ" dabila wagati min na a sababu cɛ Antiyɔsi Epikrikili ka nɛminebaga fɛ ani i all the the . Zuda Makabe ta, ani (2) .komi k'u janto Yusufu ka seereya la (Yahutuwa ka kelɛw, I, 1:1) ko Antiyɔsi Epifani "ye Alabatosoba tiɛ, ani a ye to ka saraka bɔ loon o loon fɔ saan saba ni kalo kaɔɔ [dɔrɔn]," o min be se ka ke tile 1 150 ye, (3) a y'a to o kɔrɔ ye tile 2 300 ye .

ɔ ani loon o loon ka .ɲuman saan kelen -- o la, saan 2 300, k'a damine saan 170 KRISTA TILE ɲe ani ka ban saan 2130 KRISTA TILE ɔ.

(An mako t'a la ka kariti ɔɔ saan 170 KRISTA TILE ɲe, sanni saan 168 KRISTA TILE ɲe min kofɔra seɓenin nunu na, o basiginin lo saan 1900 ka wagatiw kan.¹ Makabekaw . Nka a be komi o kera walisa ka Straub ɔɔ ko a ma ɔɔ Ala ka yeɓemani ma, Bibulu te min demɛ, a ma fɔ wala a be komi a be ɔɔ, hali n'a b'o lo yira ɔɔ nunu na).

FILANAN: A be kuma "Yɔɔ senuman ɔ koo la min tilennin lo wala min 'saniyanin lo', o min ye Krista ye," o min te ben ɔɔni. A ka miiriya ye nin ye: "Heburukan kumaden min bayeɓemana ". saniyanin lo " (*tsadaki*) ɔɔ ka teli ka minw fɔ, o ɔɔ ko, "mɔɔ tilennin min ɔɔna ," walima "joli ." O be n'a ta, Zeruzalemu Alabatosoba ɔɔ senuman lo, Daniyeli kumana min koo la ko a ɔɔni lo ani ko a ka baaraw labra fɔ a ka se ka ke .saniyanin lo (walima "tilennin ɔɔna" walima "tilenninya," ka Straub ka kumadenw fɔ), wulafe ni ɔɔma 2 300 o ɔ, walima saan 2130 ɔɔni na, sanni Yahutu (ani o la ɔɔ o ɔɔ, bari "Yahutu fɔ," ɔɔmukaw 1:16.) ka se ka batoli ke a fe cogo bennin na! O be n'a ta, o lo ye kunceli ye min be tugu Straub ka yeɓemani ɔ ka ɔ Bibulu ka seɓeri min fɔra tiɓen na, walisa ka Alabatosoba saniya ni Yahutu ka Krista ɔɔni ɔɔni ye -- o lo b'a ke, k'a fɔ ko: (1) "Yɔɔ senuman si te yen min ɔɔna ka fɔ u ye," fɔ u ka ɔɔ o ma i n'a fɔ Krista ani tiɓen () "San 2300 bena ban tuma min na Yahutu bena ɔɔni senuman ma min 'tilenna' walima min 'saniyanin lo', o min ye Krista ye." O ɔɔ ko koo ɔ be tiɓena a ka ɲefli la.

SABANAN: A ka "Daniyeli 12nan ka wagatiw" fana be komi u be ɔɔni lafili, u be ɔɔni ɲagami ani u be ɔɔni cogo ɔɔni la cogo min na, u te se ka ben ɔɔni ma. Straub ka kumaw bena fɔ fɔ, o ɔ, an ka kumaw bena tugu o ɔ.

1. "Ka tugu Yahutu ɔ" ka ban Krista la (ɔɔm. 11:8), u ka yeɓemani wagati ɔ ka kan ka ke min be BAN [an y'o fɔ] ' laban wagati . ' saan 1260 wagati la (Dan.12:1-3; ɔɔm. 11:12, 15, 23, 25)."

Laɓamuli t: A be komi Straub ye kumaden "laban wagati" ɔɔni Daniyeli 12:1-3 ɔɔni ka ɔ v.4 ɔɔni, ani a tun bena ke komi o seɓeri ɔɔni, a be kuma wagati laban koo la dugukolo kan, tuma min na suuw bena kunu. Nka yanni ɔɔni, a bena gwɛya ko a b'o lo kera .ti o la, aw k'a sira tagama. (Nga, ka keɓe n'a ka jateɔɔni ye minw ka kan ka ɔɔni duguman ɔɔni kelen, saan 1 260 min kofɔra, o bena ban saan 2130 ɔɔni na KRISTA TILE ɔ, o min tun bena a to a damine be ke saan 870 ɔɔni na KRISTA TILE ɔ. a be ban a ma mɛɛn ka temɛ saan 2130 kan.)

2. "'Tiɓeni' (Dan.12:13-14) be weele fana ko "geɓeya wagati" (Dan.12:1), o la, a be BAN [an y'o fɔ ka sinsin a kan] 'laban waati lo.' o wagati la (saan 2130 ɔɔni.)"

Ladilikan: O loon b'a yira ka gwɛ loon min kofɔra sanfe. Nka a be kuma ɔɔni min koo la 12:13-14 ɔɔni (min ka ɲi ka ke 12:11-12 ye, i n'a fɔ verise 14nan te yen) a be min kofɔra "lakolonya" koo la, a b'a fɔ ko a be se ka ke "tile waa kelen ni kemɛ fila ni bi ɔɔni ye" wala i ko Straub tun bena a fɔ cogo min na .

jate, saan 1290, min tun bena ban saan 2160 ƙƙƙ na, sanni saan 30 ka ƙƙƙ o ƙƙ saan 2130 ƙƙƙ na -- loon min a ma ƙƙ ka gwɛ. Ani, sanni a ka ban, a bena wagati wɛrɛ ƙƙƙ "min bena ban saan 2370 ƙƙƙ na," wala saan 110 ƙƙƙ o ƙƙ.

3. «Saan 1260 wagati laban cɛ (waati, wagatiw, ani tilance) (Dan.12:7-10), ani saan 2300 laban wagati laban cɛ, o ye Yahutuw ka yeɓmani wagati ƙƙƙ ye (Dan. 12:7-fy the langusel, Makell the langusel, 10). u yerɛw ka gwɛ, ka saniya' (Rom.11:15-24 laje).

Ladilikan: Yan, saan 1 260 minw kofɔra 12:7-10 ƙƙƙ, u be u suma ni 12:1-3 min be ƙƙƙ No. 1 ƙƙƙ sanfɛ, siga t'a la, o ye tijen ye. Nka min ƙƙra, o ƙƙ be benbaliya dɔ yira min be komi u tɛ se ka ben. A be wagati dɔ bila "saan 1260 laban cɛ . . . (Dan.12:7-10), ani 'san 2300 laban wagati' min be jati," o min ko "Yahutuw ka yeɓmani wagati ƙƙƙ" be yen (Dan.12:1-3).

O ƙƙƙ, min tun ƙƙra ƙƙƙ ko "u ka yeɓmani wagati min be ban saan 1260 wagati 'ban wagati' la (Dan.12:1-3)" a ƙƙra sisan ko o be "o ni saan 2300 laban wagati cɛman." (Min, ka ƙɛɛ ni No.2 ye sanfɛ, a be ban "saan 2130 ƙƙƙ na"), ani a be weele ko "Yawudiw ka yeɓmani wagati ƙƙƙ (Dan.12:1-3)."

Ani fana, ƙɛɛ nata la, 132nan na, a ƙƙra o cogo kelen na ko: "Daniyeli 12:7 ka saan 1260 be ban ni Yahutuw ka yeɓmani wagati damine ye (saan 30 wagati, Yahutuw ka yeɓmani)." Ani, o be ƙƙƙ pewu ni kuma nin ye min b'a ƙƙ ko "u ka yeɓmani wagati dɔ bena ƙɛ min be ban saan 1260 wagati 'ban wagati' la (Dan.12:1-3)," an y'o min kofɔ siƙe caaman sanfɛ, ani min tun bena ban saan 2100 ƙƙƙ na KRISTA TILE ƙƙ, ka ƙɛɛ ni Straub ka jateƙƙw ye minw ƙƙra ka tɛmɛ.

O ƙƙ, Straub ko Daniel "be wagati yerɛ yerɛ janya ka se saan 1290 ma, 'fo ka taga se o wagati lakolon laban ma', wala min be No.2 ƙƙƙ sanfɛ, o dɔ janya dɔƙƙ. Nka an b'a miiri ko a b'a fɛ ka min ƙƙ, o laban lo. Yahutuw ka saan 30.

Nka, n'o tun ye saan 1 260 janyali ye tijen na ka taga se saan 1290 ma, mun na an t'a jati ko u ka yeɓmani wagati mana ƙɛ min o min ye, o be "ban" saan 1 260 wagati la "Dan.12:1-3" ƙƙƙ, o yerɛ fana be janya ka taga se saan 30 ma. mƙƙƙ? O tun bena pagami ni benbaliya minw ƙƙƙsi, u bɔ yen hali dɔƙƙni. A tun bena ben fana n'a ka kuma ye nin cogo la: "Daniyeli ye nin yeɓmani yiranin ƙƙ, a ye wagati yerɛ yerɛ janya ka se saan 1290 ma." "Waati yerɛ yerɛ" ye mun lo ye, n'o tɛ "yeɓmani jenkulu" ye?

4. "K'a to Yahutuw ka yelemanu koo la, Daniyeli y'o wagati janya ka se saan 1335 ma, saan 45 temenin ko 'laban wagati' la, ka taga se koo do ma min togo ma fo, min nesinna o koo ma. O tun bena ban saan 2175 togo na KRISTA TILE ko (Dan.12:12-13).

"Yahutuw ka yelemanu wagati bee be saan 75 togo ko."

Ladilikan: A ka ni ka segi a kan ko, n'an y'o koo nunu bee fara Yahutuw ka saan 75 dooko lo kan, Straub te sababu numan di o ma. Mun na i t'a damine ni saan hake "X" ye ka kon "laban wagati" ne, min be togo Daniyeli 12:1-3 ka saan 1 260 togo, ani k'o saan 30 janya, a be min fura, o ko, a be saan 45 minw kofa, o be ke saan 75 ye ka fara saan "X" kan?

O la fana, yala a ma ke kabako ye ko yelifen kelen togo (Sapitiri 10-12) ani hali sapitiri kelen (12) togo, wagati do ka kan ka ke min be kiraya ke (o saan 3 1/2 minw togo fura Straub fe k'u be kiraya saan 1 260 lo yira) ani o ko, immediately to 9, 2000. saan 1 335 togo wa? Yala jateden foko fila nunu tun filinin lo wa, wala Matigi min tun be kunnafoni minw dira Daniyeli ma, ale y'a ka miiriya yelesma siye fila ka tugu togo ko joona joona wa? Walima, yala togo were be yen min ni Straub ta te kelen ye wa?

NANANAN: "Krista be 'tihen' fen haramunin min fura kira Daniyeli fe' dafali filanan yira (Mat.24:15), min daminena Zeruzalemu benni tuma na Titi fe saan 70 K.T.L., min banna saan 2370 togo K.T.L.

"Wagati min na Yahutuw tun b'a fe k'u ka togo senuman baara lasegin a ma, a tun bennin lo ko dafali filanan tun bena tugu o ko i n'a fo u ka lapinitaw ka see togo. Yogo senuman si ma fo u ye fo n'u sanna Krista ma i n'a fo Ala ka tihen ani Ala sanna min ma."

Ladilikan: Ka kepe ni kuma minw fura ka teme, Krista ye kuma minw bee fo ka kon Daniyeli ye ani Straub y'u togo fo ni jigiya ye, a y'u bee bo yen, sabu a ye saan 195 were ke ka tihen ke saan 195 were la, wala ka taga se saan 2370 ma. 2370, o min tun bena ke u ka sanni wagati togo ye.

An ka kan ka mun lo ke o kiraya kuma yelesmaniw bee la, n'o lo tihen na? Straub ka nefoli numan be gweleya minw bee lawuli, a be komi a ye koo caaman kalan dooko bibulu sebenin togo min ma Ala ka lapinita ye, ani jigiya t'a la, a y'a yere togo ka fara o kan. Nka, o koo togo te koo ye min ka teli ka ke togo minw ma hakili senu togo, olu be min ke ni kiraya kumaw ye minw ma dafa. Siga t'a la, an yere ka ni k'an yere togo togo ka miiriya juguw ma, ani k'an yere togo togo werew ka lapinitaw ma minw labennin lo kosobe o koo togonw na.

A LABAN, n'a togo an bena togoni ke ni Daniyeli ye fo ka taga se laban wagati ma sanni an ka se ka koo minw bee sebera a ka maana togo, u togo faamu ka ne ani k'u faamu ka ne. Nka an be se ka faamuyali ke kosobe walisa k'a kon ko walisa Ala ka kon an ma, an ka ni ka .

ka kantigiya ke a ye ani ka son ka sa n'a mako b'a la sanni k'an ka kantigiya tije. Sabu nin nanamaya te a bee ban, nka kununi bena ke, walima «nenamaya banbari kama» walama «maloya ni maloya banbali kama» (12:2), ka keje ni an ka jaabili ye Ala fe.

Duniya kuru bee ka Bibulu lɔnniya baarada

Randolf Dunn, ɲemɔɔɔ - Roberi Santiyago, ɲemɔɔɔ
Bibulu ka enterineti kan

Kalan 1nan - Ala ka cikan

Fɛɛn bee sɔɔɔla cogo di? Cɛɛ
min tun ye Ala ye .

Krista - Ala ka
gundokow Ala koo la

Ka bɔ ɲenamaya la ka taɔa se saya ma - Cɛɛ
sato ye kunmabɔli laben

Kibaru Dumanw ka cikanw .

Kalansen 2nan - Ka menni ke Krista fe .

Waɔati ka kɔn Krista ɲɛ

Waɔati min na Krista tun be duɔukolo

kan Waɔati min na Krista ko

Waɔati laban duɔukolo kan

Desizon waɔati lo

Ka bɔ saya la ka teme kuruwa kan ka taɔa
ɲenamaya la Yafali koo la

Batizeli ka ke Kirisita ye

Kalansen 3nan -Nenamaya kura Krista la

Masaya min ma dilan ni bolow ye

Masaya kɔnɔ baarakelaw .

Krista ka sariyakolo folow

Firiyamuso minw mako be kɔnɔ na

Alako ta fan fe

Ka ɲenamaya ke hɔɔɔɔɔɔɔɔ la

Tɔɔɔɔ ka ntalen

Cikan min be sɔɔɔ leterew kɔnɔ:

Ala bato ni hakili ni tiɲen ye .

Bibulu lɔnɔbagaw ka kalanw

Kalansen 4nan - Ka yiriwa Krista la .

Nazaretika Yezu

Krista ka ɲenamaya

Ka ke kelen ye Krista la

Miiriliw dimi koo la

Farikolo, niin, niin - U be taɔa min n'i sara?

Furu ni furu faran

Ala ka lafinɛlon

Danni ka kɔn Zenezi ɲɛ Danni .

Eburuw

Kalansen 5nan - Ka kɔɔɔɔɔɔɔɔ Krista la

Kalan minw be sɔɔɔ kuruwa kan Ala ka

ɔɔli kecogo la Niningalibaw minw ma

deli ka ke Ka ɲenamaya ke ɲɔɔɔn ye

Krista la Ka ɲenamaya ke ka teme bee

kan

Layidu minw be sɔɔɔ sisan ani abada Cɛɛ

sɔɔɔw ye Ala batobaɔaw ye .

ɲenamaya kuma kabakomanw

Kalan 6nan - Ka ke Bibulu lɔnɔbaga ye .

Suuw, misaliyaw ani kiraya kumaw

Niin senu

Daniyel

Yezu Krista ka Yirali

Sebeninw ka kumabali

Kalanw ni kewalew k'a ta saan 100 la ka taɔa
se saan 1500 ma.

Ka Bibulu laɲɛn ani k'a bayelema

Bi, Egilizi ka kewalew - Sebeninw wala laada?

Yezu bɔnɔɔnɔw - Tablo

<p><u>Bibulu labennin</u> <u>Bibulu ka kuma surunw</u> <u>Suguyaw ani ntalenw .</u></p>	
--	--